

RADICALISERING EN VERVREEMDING

Een onderzoek naar vervreemding als alternatief voor het verklaren en meten van radicalisering in de Gemeente Rotterdam

Master thesis
BSc. K. Groen 6851754
Utrecht University
Sociology: Contemporary social problems

Supervisor Utrecht University:

Dr. A. Nivette
Afdeling Sociologie
Tweede lezer: Joris Beijers

Supervisors Gemeente Rotterdam

Drs. S. den Dulk & Dr. M. van Bavel
Directie Veiligheid Gemeente Rotterdam

26-06-2020

Woorden: 11.945

Universiteit Utrecht

Gemeente Rotterdam

Abstract

Radicalisering is een lastig concept om te meten. Er kan geen eenduidig profiel gevormd worden van een (potentiele) terrorist. Om tot een meetbaar concept te komen is het profileren van individuen losgelaten en de focus verschoven naar het in kaart brengen van het radicaliseringsproces. Centraal in dit proces staat het zichtbaar en meetbaar maken van de context waarin radicalisering gedijt. Binnen het onderzoek wordt het concept vervreemding gebruikt als de potentie om te radicaliseren en biedt het Wijkonderzoek 2019 de middelen om vervreemding meetbaar te maken. Met behulp van een OLS-regressieanalyse is de relatie tussen vervreemding en twaalf socio-economische predictoren onderzocht. De resultaten laten zien dat operationaliseringen rondom sociale cohesie (gemeten aan de hand van discriminatie, taalhelp, politiek- en sociaal vertrouwen) en socialisatie (gemeten aan de hand van opleidingsniveau, het hebben van betaald werk, inkomen, rondkunnēn komen en culturele participatie) de sterkste relaties vertonen met de mate van ervaren vervreemding en cumulatief 29% van de variatie op vervreemding verklaren. De uitkomsten zijn naast de Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie van de Gemeente Rotterdam gelegd waaruit naar voren komt dat de aanpak gebaat is bij het sturen op een inclusief en gelijkwaardig ecosysteem in de stad. Het devies is een integralere aanpak waarin actief wordt samengewerkt met teams rondom integratie, maatschappelijke ontwikkeling en dienstverlening.

Inhoudsopgave

1.	Introductie	5
1.1	Radicalisering gedefinieerd	6
1.1.1	Radicalisering en vervreemding	7
1.2	Verveemding en polarisatie	8
2.	Theoretische verdieping	10
2.1	Verveemding	10
2.1.1	Verveemding als indicator	10
2.1.2	Verveemding als afhankelijke variabele	11
2.2	Het vervreemdingsmodel radicalisering	11
2.3	Distinction theorie en vervreemding	12
2.3.1	De habitus	12
2.3.2	Symbolische strijd	13
2.4	Culturele participatie, opleidingsniveau en inkomen	15
2.4.1	Culturele participatie en opleidingsniveau	15
2.4.2	Culturele participatie en inkomen	16
2.5	Huishoudsamenstelling	18
2.6	Territoriale stigmatisering	19
2.7	Sociale media en extremisme	19
3.	Methodiek	21
3.1	Dataset	21
3.2	Gebiedsverdeling	22
3.3	Cronbach's alpha	23
3.4	Operationalisering	23
3.4.1	Verveemding	23
3.4.2	Cohesie	25
3.4.3	Socialisatie	25
3.4.4	Huishoudsamenstelling, sociale omgeving en internet contact	26
3.4.5	Controlevariabelen	27
3.5	Anonimiteit	27
4.	Analyse	28
4.1	Regressie modellen	28
4.2	Beschrijvende statistieken	29
4.3	Model 1	31
4.4	Model 2a	33
4.5	Model 2b	34
4.6	Model 3	36
4.7	Model 4	38
4.8	Model 5	39

4.9	Model 6	40
4.10	Gebiedsverdeling	42
4.10.1	Post-hoc analyse	45
5.	Discussie	46
5.1	Beperkingen	48
5.2	Toekomstig onderzoek	48
6.	Beleidsadvies	49
6.1	Actielijn 1	49
6.2	Actielijn 2	50
6.3	Afsluitende opmerkingen	51
7.	Conclusie	52
	Bibliografie	53
	Bijlage 1: Gebiedsverdeling (1/2)	58
	Bijlage 1: Gebiedsverdeling (2/2)	59
	Bijlage 2: Vervreemdingsmodel radicalisering	59
	Bijlage 3: Infosheet vervreemding	62
	Bijlage 4: Beleidsadvies	63
	Bijlage 5: Syntax	68

1. Introductie

“Die zelfhaat die we proberen te ontstijgen [...] door de Nederlandse bevolking homeopathisch te verdunnen met alle volkeren van de wereld, zodat er nooit meer een Nederlander zal bestaan. Zodat wie wij zijn, niet meer gestalte kan krijgen.” – Thierry Baudet (Philipse, 2017)

Thierry Baudet is een van de meest spraakmakende actieve politici binnen het Nederlandse politieke veld. Zijn opmerkingen worden vaak verweten raakvlakken te vertonen met rechtsextremistische gedachtengoed en sterk polariserend te zijn. Los van het eens of niet eens zijn met zijn opmerkingen maakt dit voorbeeld duidelijk dat rechtsextremistische retoriek steeds meer zijn plek vindt in het maatschappelijk en politieke debat (NCTV, 2019, p. 10; Tierolf, Drost, & Van Kapel, 2018, p. 69). Dit past in de trend, opgemerkt door de Gemeente Rotterdam, de AIVD en NCTV, dat naast jihadistisch extremisme er een toenemende dreiging is vanuit de rechts-¹ en, in mindere mate, links-extremistische² hoek aangevoerd door o.a. de Zwarte Pieten discussie, migratieproblematiek en klimaatactivisme (NCTV, 2019).

In mei 2020 publiceerde de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederlands 52 (DTN 52) waarin het actuele dreigingsniveau wordt gesteld op niveau 3: aanzienlijk; een aanslag is voorstelbaar met extra aandacht voor eenlingen en kleine groepen (NCTV, 2020, p. 3). Het gevaar van de jihadistische beweging zien we terug in de toenemende gevaar van de Hazimi-beweging in Nederland (NTA, 2020) en het toenemende aantal (38% tussen 2015 en 2019³) en zwaarte van actieve casussen bij het Rotterdamse Meld- en Adviespunt Radicalisering (MAR). Het Verwey-Jonker instituut rapporteert in het *Zevende rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland* (2018, pp. 68–71) dat het aantal incidenten van extreemrechts geweld flink is afgenomen. Echter zien zij tegelijkertijd een toename in de ernst van discriminatievormen.

¹ “het actief nastreven en/of ondersteunen van diepingrijpende veranderingen in de samenleving die een gevaar kunnen opleveren voor (het voortbestaan van) de democratische rechtsorde ...” (AIVD, 2018, p. 4).

² Links-extremisten groeperen zich onder thema’s als: anarchisme, antifascisme & racisme, mensenrechten of milieu & dier (van Ham et al., 2018, p. 36)

³ 62 casussen in 2015; 86 casussen in 2019

Tabel 1: Rechtsextremisme in cijfers

Niet gewelddadige incidenten	
Antisemitisch schelden	-23%
Racistische incidenten	-15%
Moslimdiscriminatie	-41%
Gewelddadige incidenten	
Antisemitische incidenten tegen personen	128%
Racistische incidenten met geweld	13%
Racistische incidenten met bedreiging	12%
Anti-moslim incidenten met geweld	7%
Anti-moslim incidenten met bedreiging	6%

Bron: Tierolf et al., 2018

Met de intensivering van het extreemrechts gedachtengoed zien we tegelijkertijd een toename van confrontaties met een links tegengeluid (AIVD, 2018, p. 16; van Ham, van Wijk, Hardeman, van Esseveldt, & Lenders, 2018, p. 7). Door de aanpak van radicalisering, extremisme en polarisatie breder te trekken dan islamitisch extremisme is de vraag *wie* de kwetsbare groepen zijn binnen Rotterdam nog moeilijker geworden om te beantwoorden. Hierin komt naar voren komt dat het steeds moeilijker wordt (potentiele) terroristen te profileren (Gemeente Rotterdam, 2018, p. 4; persoonlijke communicatie, 19 februari 2020).

Er kan geen eenduidig profiel geformuleerd worden van individuen die vatbaar zijn voor radicale ideologieën en ondernomen pogingen zijn vaak gestoeld op zwakke empirische onderbouwing (zie: Bahdi, 2003; Bakker, 2006; Kocsis, 2007; B. L. Smith & Morgan, 1994; Vaisman-Tzachor, 2008). Dit is terug te zien in de actieve casussen van het MAR welke zich bevinden in de achterstandswijken van Rotterdam-Zuid evenals de welvarende buurt Hillegersberg. Deze diversiteit maakt het categoriseren van individuen binnen raciale, etnische en economische kenmerken lastig. Waar profileren faalt brengt het in kaart brengen van het radicaliseringsproces nieuwe mogelijkheden (persoonlijke communicatie, 18 november 2019). Binnen dit onderzoek wordt een nieuwe manier verkend waarin radicalisering meetbaar wordt gemaakt door in te zoomen op de ontkoppeling van het individu en de samenleving; door middel van het concept vervreemding (Seeman, 1959).

1.1 Radicalisering gedefinieerd

De term radicalisme wordt vandaag de dag snel gelijkgesteld aan terrorisme, maar kent historisch gezien een gematigdere betekenis omarmd door progressieve politici in de 19^e eeuw (Schmid, 2013, pp. 6–7). De term radicalisering wordt vaak beschreven als het proces leidend naar homegrown terrorisme geïnspireerd door jihadistische gedachtengoed. Het

concept homegrown speelt hierin een cruciale rol en geeft aan dat het grootste gevaar van de terroristische dreiging zich niet transnationaal, maar binnen onze samenleving vormt (King & Taylor, 2011, p. 603). Homegrown radicalisering beschrijft een proces waarin individuen (of groepen), geboren en getogen in het Westen, extreme politieke, sociale of religieuze ideeën adopteren, onafhankelijk van grotere terroristische organisaties handelen (Crone & Harrow, 2011; King & Taylor, 2011; Wilner & Dubouloz, 2010) en zich politiek, sociaal en ideologisch steeds verder distantiëren van de bredere gemeenschap (Wilner & Dubouloz, 2010, p. 39). Om het concept radicalisme te concretiseren wordt er gebruik gemaakt van Schmid's (2013, p. 18) definitie:

“an individual or collective (group) process whereby, usually in a situation of political polarisation, normal practices of dialogue, compromise and tolerance between political actors and groups with diverging interests are abandoned by one or both ... The process is ... generally accompanied by an ideological socialization away from mainstream or status quo-oriented positions towards more radical or extremist positions involving a dichotomous world view ...”

De definitie geformuleerd door Schmidt wijst op de invloed en drijvende kracht van polarisatie in het creëren van een sociale tweedeling. De verbinding tussen radicalisering en polarisatie laat daarnaast zien dat terroristische betrokkenheid een complex proces is waarin individuen zich op hun eigen tempo tussen en binnen verschillende fases bewegen (Horgan, 2008, p. 92). Bakker (2006, p. 43) concludeerde na het bestuderen van 242 (jihadistische) terroristen dat er geen standaard terrorist te omschrijven is. Waar profileren van individuen vruchteloos is gebleken biedt het in kaart brengen van het radicaliseringsproces nieuwe mogelijkheden om unieke fase-specifieke interventies te ontwerpen (Horgan, 2008, p. 93); het profileren van het proces stelt ons in staat de context waarin radicalisering gedijt inzichtelijk te maken (Kocsis, 2007, p. 169).

1.1.1 Radicalisering en vervreemding

De mate van radicalisering is moeilijk te meten vooral omdat dit vaak pas zichtbaar wordt wanneer men bereid is over te gaan op geweld. Om dit te kunnen meten, en de Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie 2018-2022 te kunnen evalueren, wordt binnen dit onderzoek het concept vervreemding⁴ gebruikt als indicator van de potentie om te radicaliseren (Wilner & Dubouloz, 2010, p. 38). Hiermee tracht de huidige studie een methodologische bijdrage te leveren aan het onderzoek naar radicalisering door het concept vervreemding meetbaar te maken binnen leefbaar- en veiligheidsprofielen, te onderzoeken of vervreemding de context waarin radicalisering gedijt zichtbaar kan maken en daarmee de wie vraag te kunnen sturen. De basis voor dit onderzoek wordt gevormd door de enquête

⁴ Het idee dat individuen zich ontkoppelt voelen van de bredere samenleving (Seeman, 1959)

Wijkonderzoek 2019 onderdeel van het Wijkprofiel 2020; een tweejaarlijks onderzoek naar de leefbaarheid en veiligheid binnen de gemeente Rotterdam. De mate van vervreemding wordt gemeten door middel van 2 clusters: cohesie en socialisatie aangevuld met de indicatoren huishoudsamenstelling, sociale omgeving en internetcontact. Dit resulteert in de volgende onderzoeksvraag:

Wat zijn de belangrijkste predictoren die de mate van ervaren vervreemding beïnvloeden?

1.2 Vervreemding en polarisatie

Wat links-, rechts- en jihadistisch extremisme gemeen hebben is dat de dreiging meedeint op de mate van maatschappelijke polarisatie (AIVD, 2013, p. 7, 2018, p. 19). We zien in de definiëring van de verschillende vormen van extremisme terugkomen dat (complexe) sociale relaties waargenomen en gerepresenteerd worden in 'wij versus zij' dialectiek. Polarisation vormt het kader waarin radicalisering gedijt; polarisatie geeft sociaal conflict een versterkende context (McNeil-Willson, Gerrand, Scrinzi, & Triandafyllidou, 2019, p. 6).

De huidige aanpak van de Gemeente Rotterdam kent vier actiepijlers waar voor dit onderzoek wordt ingezoomd op (1) depolariseren en het verminderen van spanning en (2) het vergroten van weerbaarheid tegen radicalisering, extremisme en polarisatie waarin zij constateren dat polarisatie tussen de verschillende groepen in de stad toeneemt en er steeds minder ruimte lijkt te zijn voor gematigde geluiden (Gemeente Rotterdam, 2018); bij toenemende polarisatie neemt de redelijkheid af (Brandsma, 2016). Beïnvloed door conflicten die zich op internationaal niveau afspelen zien we een toename in spanningen en polarisatie welke op hun beurt en een effect hebben op het veiligheidsgevoel van Rotterdammers. Kleiner (2018, p. 943) beschrijft dat het polariseren van publieke opinie een proces is waarin verschillende meningen worden opgedeeld in tegengestelde kampen en wij/zij denken. Het lijkt in deze voordehand liggend polarisatie te gebruiken als indicator voor radicalisering.

Echter is polarisatie lastig te meten. Onderzoekers zoals Esteban & Ray (1994; 2012) en Bramson et al. (2017) hebben geprobeerd polarisatie meetbaar te maken door te kijken naar verschillende definities, karakteristieken en modellen. Zij komen tot de conclusie dat het tot op heden niet gelukt is één berekeningsmodel te vinden dat alle elementen van polarisatie weet te vangen. Daarnaast benoemt Brandsma (2016, p. 24) dat polarisatie lastig is waar te nemen in individuen, omdat het onderdeel is van een gedachtenproces. In *Verskillende extreme, idealen, dezelfde radicale zoektocht?* (2018) onderzoeken Sikkens, van San, de Winter, & Sieckelink de overeenkomsten en verschillen tussen extreemlinks, -rechts en jihadistische idealen. Door middel van een klein onderzoek bestaande uit 87 interviews vinden zij dat participanten worden gedreven door het onrecht dat zij zien. Polarisation versterkt het 'wij versus zij' denken en creëert daarmee een scheidingslijn tussen verschillende groepen

binnen samenleving. Individuen en groepen worden door het wij/zij denken in een defensieve houding geduwd waarin zij persoonlijke uitsluiting en eenzaamheid ervaren (Kleiner, 2018, p. 944). Hierdoor kunnen individuen en groepen zich ontkoppeld voelen van de bredere samenleving en zich onvoldoende in staat voelen om te gaan met sociale veranderingen wat leidt tot vervreemding (Sikkens et al., 2018, pp. 166–167; United Nations Development Programme, 2016).

Om een beleidsadvies te kunnen formuleren voor de Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie 2018-2022 is de volgende beleidsvraag opgesteld:

Hoe kan vervreemding gebruikt worden om de huidige interventies op het gebied van depolarisatie en het vergroten van weerbaarheid effectiever in te zetten?

2. Theoretische verdieping

2.1 Vervreemding

De term vervreemding, veelal bekend door het werk van Marx, Weber en Durkheim, wordt door vele nuance verschillen en interpretaties geteisterd (zie: Aly, 2013; Doosje, Loseman, & van den Bos, 2013; Duffy, 2009; Sarfraz, 1997; Seeman, 1959; Wilner & Dubouloz, 2010), maar centraal staat het idee dat individuen zich ontkoppelt voelen van de bredere samenleving; een katalysator van sociale verandering. Voor de analyse wordt er gebruik gemaakt van de conceptualisering van Seeman (1959, pp. 784 - 790) welke vijf verschillende elementen onderscheidt beschreven vanuit het perspectief van de individu:

Tabel 2: De vijf elementen van vervreemding

Machteloosheid	De ervaring of verwachting van een individu dat zijn of haar gedrag geen invloed heeft op het behalen van persoonlijke doelstellingen; een gebrek aan gevoel van externe controle
Betekenisloosheid	Wanneer het de individu onduidelijk is wat hij of zij moet geloven medebepaald door de capaciteit om gedragsmatige uitkomsten te voorspellen; een gebrek aan gevoel van interne controle
Normloosheid	Gelinkt aan het concept anomie en schetst de verwachting van het individu dat norm schendend gedrag nodig is om gestelde doelen te halen
Isolatie	Wanneer het individu weinig waarde hecht aan doelen en overtuigingen die belangrijke geacht worden in de bredere samenleving; een gebrek aan gevoel van verbondenheid
Zelfvervreemding	Het onvermogen van een individu om zelf lonende activiteiten te vinden die hem of haar engageren

Bron: Seeman, 1959, pp. 784 - 790

Binnen deze vijf categorieën zien we terugkomen dat wanneer individuen zich niet verbonden voelen met hun sociale (en politieke) omgeving zij meer geneigd zijn af te wijken van de heersende sociale normen; radicalisering wordt aannemelijker wanneer vervreemding wordt ervaren (Duffy, 2009, p. 133). Vervreemding staat centraal in de analyse als indicator van de potentie om te radicaliseren.

2.1.1 Vervreemding als indicator

Wilner & Dubouloz (2010, p. 38-39) en de United Nations Development Programme (2016, p. 17) beschrijven dat een gebrek aan socio-politieke integratie, ervaren door de individuen of groepen die het minst in staat zijn te assimileren met de bredere samenleving, de voorbode is van radicalisering en homegrown terrorisme. Het gevoel van vervreemding wordt gerectificeerd door het zoeken van verdieping in (radicale) ideologieën en groepsaffiliatie, het gevoel van machteloosheid door groepsbetrokkenheid en de ervaren schaamte door het nemen van actie. In het onderzoek uitgevoerd door Bélanger et al. (2019) wordt een causaal

verband gevonden tussen sociale vervreemding, politiek geweld en het toe willen treden tot een radicale groep. Daarnaast vinden zij aanwijzingen dat morele rechtvaardiging van geweld eerder in het radicaliseringsproces plaats vindt dan het dehumaniseren (Bélanger et al., 2019, p. 9); een belangrijke constatering die samengevat gebruikt kan worden in het opstellen van radicaliseringsmodellen en het evalueren van interventies.

2.1.2 Vervreemding als afhankelijke variabele

Van vervreemding is gebleken dat het een lastig concept is om te meten. De variabele kan beschreven worden als de wisselwerking tussen het individu en de omgeving (Rayce, Kreiner, Damsgaard, Nielsen, & Holstein, 2018, p. 10). Dean (1961, p. 757) poogde vervreemding meetbaar te maken door te kijken naar werk, opleidingsniveau, inkomen, leeftijd en gemeenschap. De resultaten laten een (kleine) negatieve correlatie zien tussen vervreemding en werk, opleidingsniveau, inkomen en gemeenschap en een kleine positieve correlatie tussen vervreemding en leeftijd. De resultaten uit Dean (1961) worden meegenomen in het beschrijven en operationaliseren van verklarende variabelen. Bélanger et al. (2019, pp. 4–5) ontwikkelen in hun onderzoek een Social Alienation Scale gebaseerd op 56 stellingen beantwoord op een 6-punts likertschaal. De door hun uitgevoerde factor analyse resulteerde in zes items bestaande uit onder andere: 'I avoid social gatherings and activities associated with Canadian society' en 'I strive to be distant from the average Canadian'. De onderzoeken van Dean en Bélanger et al. laten zien dat vervreemding een meetbaar concept is.

2.2 Het vervreemdingsmodel radicalisering

Een van de bekendste radicaliseringsmodellen, opgesteld door Silber & Bhatt (2007) van de New Yorkse politie (NYPD), is ontwikkeld door het analyseren van vijf prominente cases van homegrown Jihadisme. Ze maken onderscheid tussen vier fases: pre-radicalisering, zelfidentificatie, indoctrinatie en jihadisering. Het model kenmerkt zich door de focus op jihadistisch extremisme. Om het model breder te trekken wordt er gebruik gemaakt van het model opgesteld door Chuang & D'Orsogna's (2019). Dit tweede model onderscheidt zich door te focussen op sociale uitsluiting en marginalisering; de vervreemding van individuen of groepen van de bredere samenleving. Het model beschrijft het radicaliseringsproces als serie van opeenvolgende stappen weg van de samenleving, het socialiseren met gelijkgestemden naar het uiteindelijk overgaan op geweld (Chuang & D'Orsogna, 2019, p. 4). Het model gericht op vervreemding laat zien hoe het ontkoppeld voelen van de samenleving de drijvende factor is achter de fases opgesteld in het NYPD-model. Jensen, Atwell Seate, & James's (2018, p. 3-5) onderschrijven dat het radicaliseren een complex proces is en bestuderen vijf onderzoekstradities: psychologische modellen, social identity modellen, group-based recruitment theory, social movement theory en cost/benefit modellen. Uit hun analyse wordt duidelijk dat de NYPD en Chuang & D'Orsogna modellen op individuele niveau de cognitieve en emotionele aspecten onderbelichten. Daarnaast wordt er in beide modellen weinig tot

geen aandacht gegeven aan de rol van de groep. Op basis van het bovenstaande heb ik een vernieuwd vervreemdingsmodel radicalisering opgesteld bestaande uit vijf fasen: (1) persoonlijke onzekerheid, (2) zelfidentificatie, (3) groepsaffiliatie, (4) indoctrinatie en (5) geweld met onderliggend een glijdende schaal van binnenwettelijke- en buitenwettelijke acties. Het model biedt een tool om te bepalen waar individuen zich in het radicaliseringproces bevinden met als doel fase-specifieke interventies te kunnen ontwikkelen en zo de persoonsgebonden aanpak en de weerbaarheidstrainingen van de gemeente Rotterdam gericht in te kunnen zetten. Het model en de uitwerking van de verschillende fasen is te vinden in bijlage 2.

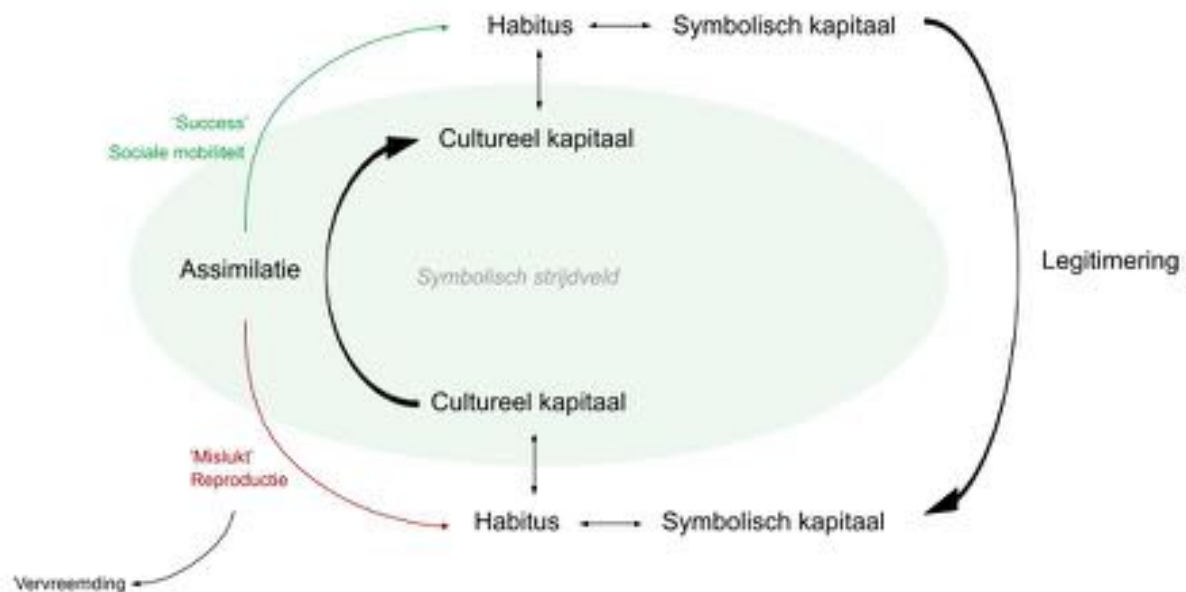
2.3 Distinction theorie en vervreemding

In zijn werk *Distinction* (2010) onderzoekt Bourdieu hoe culturele smaak gelinkt is aan sociale relaties en positie, en hoe de symbolische grens tussen verschillende groepen gevormd, behouden en gereproduceerd worden. In het kort: hoe cultuur individueel en sociaal gerepresenteerd wordt. Vervreemding is een belangrijke risicofactor in het radicaliseringproces. Bourdieu's theorie maakt het met behulp van de concepten habitus en symbolisch geweld en het proces van sociale mobiliteit mogelijk om onderliggende verklaringen van vervreemding zichtbaar te maken.

2.3.1 De habitus

Een van de belangrijkste termen binnen zijn theorie is de habitus. De habitus is het product van geschiedenis en beschrijft het systeem waarin sociale gewoonten en overtuigingen gegenereerd worden in lijn met de dominante dispositie (Harker, 1984, pp. 82–85). Het vormt de regels van de sociale omgeving waar wij ons in bewegen, maar bepaalt mede waar en bij wie de macht ligt binnen deze zelfde sociale omgeving; het creëert een collectieve geschiedenis gebouwd op sociaal geaccepteerde grondbeginselen (Bourdieu, 1977, p. 78, 1985, pp. 724–726, 1989, p. 19). Bourdieu beschouwt de sociale omgeving als een multidimensionale ruimte waarin de relatieve positie van individuen bepaald wordt door het kapitaal dat ze bezitten. Hij maakt onderscheid tussen verschillende vormen van kapitaal (economisch, cultureel, sociaal en symbolisch) waarbij de verdeling de sociale positie van individuen in de samenleving bepaalt; de sociale omgeving vormt een symbolisch classificatiesysteem (Bourdieu, 1985, p. 724). Cultureel kapitaal, beschreven als cultureel bewustzijn, taal en (esthetische) voorkeuren, neemt het over van economisch kapitaal als belangrijkste valuta (Harker, 1984, p. 118). Het verkrijgen van het 'juiste' culturele kapitaal kan gezien worden als een proces van assimileren en is nodig om te kunnen klimmen op de sociale ladder. Een gebrek aan sociale mobiliteit en de ongelijke toegang tot middelen worden gezien als kritische factoren leidend naar vervreemding (United Nations Development Programme, 2016). Socialisatie vindt plaats binnen de familie en verklaart hoe sociale posities en kansen inter- en intragenerationeel worden gereproduceerd; de link tussen geschiedenis

en het heden (Nagel & Ganzeboom, 2002, p. 104). De krachtrelaties en onderscheid tussen verschillende sociale groepen worden bepaald door de verdeling van symbolisch kapitaal ofwel de verdeling van prestige en erkenning die als zelfevident worden beschouwd (Bourdieu, 1985, p. 731). Distinction theorie, gevisualiseerd in figuur 1, laat zien hoe het individuele gedachtenproces van vervreemding ingebed is in onze sociale omgeving en geschiedenis en verduidelijkt daarmee hoe de wisselwerking tussen het individu en de omgeving in elkaar steekt.

Figuur 1: Inter- en intragenerationeel reproductie model opgesteld vanuit bron Harker (1984), Nagel & Ganzeboom (2002) en Bourdieu (1977, 1985, 1989)

2.3.2 Symbolische strijd

Het verdelen van kapitaal en het opleggen van erkenning insinueert een mate van ongelijkheid. In *Site Effects* (1999, p. 217) beschrijft Bourdieu hoe het institutionaliseren van erkenning leidt tot een geïstitutionaliseerde vorm van sociale minderwaardigheid en gebrek aan sociale mobiliteit. Individuen ervaren het gevoel vast te zitten, omdat ze niet voldoen aan de condities om te kunnen assimileren in de bredere samenleving⁵ (Bourdieu, 1999, p. 128). Dit geldt niet alleen voor 'nieuwe' bewoners, maar vindt ook plaats onder tweede en derde generatie migranten. Onderzoek van Blommaert, Coenders, & van Tubergen (2014) toonde aan dat sollicitanten met een Nederlandse naam 60% meer kan hebben om een positieve reactie te ontvangen dan sollicitanten met een Arabische naam. Een onderzoek naar

⁵ De Black Lives Matters beweging is een recent voorbeeld van hoe het verschil in kapitaal zicht uit in het symbolische strijdveld. Daarnaast laten de samenhangende rellen zien dat het symbolische geweld wat in dit geval de zwarte gemeenschap ervaart kan leiden tot fysiek geweld in een poging het krachtverschil tussen de sociaal dominante en ondergeschikte groepen.

opleidingsniveau laat zien dat hoger opgeleiden hogere sociale mobiliteit ervaren dan laag opgeleiden (Driessen & Smit, 2007; Nagel & Ganzeboom, 2002; Toepoel, 2011). De krachtverschillen tussen sociale groepen kan volgens Bourdieu ervaren worden als een vorm van niet fysiek geweld genaamd symbolisch geweld (Bourdieu & Wacquant, 2013, p. 298). Dit kracht verschil vermindert de sociale cohesie binnen de samenleving. Sociale cohesie, de mate van betrokkenheid, vertrouwen en stabiele perceptie over de intenties van anderen, lijkt te overlappen met Seeman's (1959) elementen Betekenisloosheid en Isolatie; sociale cohesie lijkt één potentiële predictor van vervreemding en is nodig in een 'gezonde' samenleving. Een hoge mate van culturele en relationele afstand creëren een vorm van sociale polarisatie tussen de culturele meerder- en minderheden (Black, 2004, p. 18) wat leidt tot afwijkend gedrag als gevolg van de zwakke verbinding met de bredere samenleving (Duffy, 2009, p. 132). Met behulp van het wijkonderzoek worden 4 meetbare aspecten van cohesie geoperationaliseerd. De eerste 2 hypothesen worden geformuleerd met de vragen naar discriminatie, een indicator van sociale polarisatie, en de vraag naar taalhulp, een indicator van assimilatie en 'het mee kunnen doen':

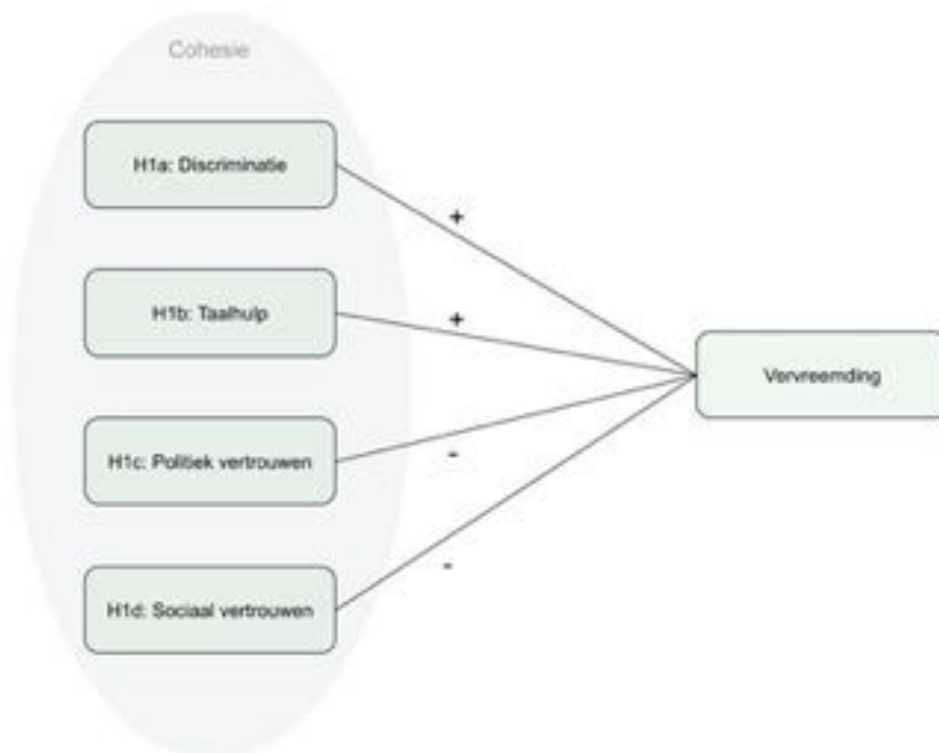
H1a: Individuen die zich gediscrimineerd voelen scoren hoog op vervreemding

H1b: Individuen die taalhulp nodig hebben scoren hoog op vervreemding

De stabiele perceptie over de intenties van anderen oftewel sociaal vertrouwen wordt beschouwd als een van de hoofdcomponenten van cohesie (Newton, 2001). Daarnaast leidt een gebrek aan vertrouwen in hun omgeving en politieke macht ertoe dat mensen op zoek gaan naar manieren om hier verandering in aan te brengen; een functionerende samenleving heeft voldoende vertrouwen nodig. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen sociaal vertrouwen, gefocust op de lange termijn, en politiek vertrouwen, gebaseerd op korte termijn verwachtingen (Klijn & Koppenjan, 2016). Research door Klijn & Koppenjan (2016) en Newton (2001) concludeert dat in een gepolariseerde samenleving, gekenmerkt door grote sociale divisie, sociaal en politiek vertrouwen afwezig is. De bovengenoemde bevindingen resulteren in de laatste twee hypothesen:

H1c: Individuen die hoog scoren op politiek vertrouwen scoren laag op vervreemding

H1d: Individuen die hoog scoren op sociaal vertrouwen scoren laag op vervreemding

Figuur 2: Hypothese diagram model 1

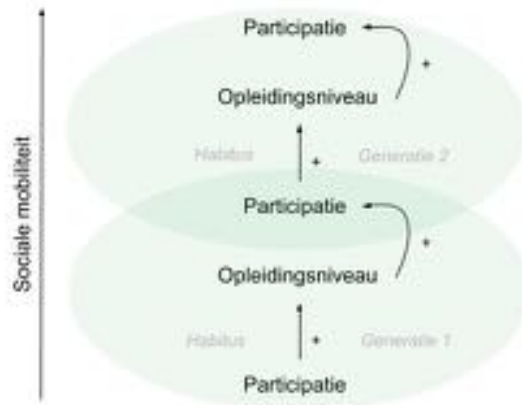
2.4 Culturele participatie, opleidingsniveau en inkomen

2.4.1 Culturele participatie en opleidingsniveau

Het grootste gedeelte van onze sociale interacties (buiten werktijd) vindt plaats tijdens sociale, culturele en sportieve activiteiten (Hallmann, Artime, Breuer, Dallmeyer, & Metz, 2017, p. 2). Vervreemding vergroot het gat tussen het individu en de samenleving. Toepoel (2011, p. 123-127) benadrukt, in lijn met Hallmann et al. (2017), dat de culturele sector een integraal onderdeel vormt van het sociale level en concludeert dat het ondernemen van culturele activiteiten positief bijdraagt aan sociale integratie. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H2a: Individuen die hoog scoren op culturele participatie scoren laag op vervreemding

Vanuit voortgaande kan gededuceerd worden dat een hogere mate van culturele participatie onder de ouders resulteert in beter kansen voor hun kinderen; participatie stimuleert integratie (Toepoel, 2011, p. 127). Driessen & Smit's (2007, pp. 52-53) onderzoek naar participatie en onderwijsprestatie onderschrijft het belang van socio-cultureel kapitaal in creëren en verbeteren van sociale mobiliteit. Zij vinden dat het regelmatig bezoeken van concerten, films en musea door ouders een positief effect heeft op de cognitieve vaardigheden van hun kinderen; een effect dat al meetbaar is vanaf de kleuterjaren.

Figuur 3: Sociale mobiliteit, opleidingsniveau en culturele participatie

Daarnaast vinden Nagel & Ganzeboom (2002, p. 117) een positief effect van opleidingsniveau op culturele participatie. We zien hier een intergenerationeel effect waar hogere participatie van de ouders de kansen en het culturele kapitaal van hun kinderen vergoot. Dit verbetert vervolgens de sociale mogelijkheden van de daar opvolgende generatie. In lijn met de theorie (zie model 2) leidt meer culturele participatie tot betere socialisatie, maar is er ook een positief effect te zien van opleidingsniveau op culturele participatie. Op basis van het voorgaande zijn de volgende hypothese opgesteld waarin de verwachting is meegenomen dat opleidingsniveau leidt tot meer culturele participatie en op zijn beurt minder vervreemding:

H2b-M⁶: Hoger opgeleiden individuen scoren hoger op culturele participatie

H2b-D⁷: Hoger opgeleiden individuen scoren laag op vervreemding

2.4.2 Culturele participatie en inkomen

Naast opleidingsniveau wordt inkomen gezien als een van de belangrijkste indicatoren van culturele participatie (zie: Falk & Katz-Gerro, 2016; Kraaykamp, van Eijck, Ultee, & van Rees, 2007; Smyth, 2016; Yaish & Katz-Gerro, 2010). Echter zijn over de exacte effecten van inkomen op culturele participatie de meningen verdeeld. Yaish & Katz-Gerro (2010) kijken naar smaakformatie en participatie als indicatoren van cultureel kapitaal. De onderzoekers vinden een tweedeling en zien dat culturele middelen (opleidingsniveau en culturele kapitaal van de ouders en opleidingsniveau van de kinderen) van invloed zijn op de culturele smaak formatie en economische middelen bepalend zijn voor participatie (Yaish & Katz-Gerro, 2010, p. 12). Smyth (2016, p. viii) ziet dat vanaf een leeftijd van 9 jaar inkomen mee gaat spelen als drempel voor participatie en vindt dat voornamelijk kinderen uit huishoudens met een laag inkomen minder participeren. Hoge inkomensgezinnen beschikken over een hoger besteedbaar

⁶ M staat voor mediatie effect

⁷ D staat voor direct effect

inkomen (Falk & Katz-Gerro, 2016, p. 2). Dit resulteert in de volgende hypothesen waarin wederom een mediërend effect van culturele participatie is meegenomen:

H2c-M: Individuen die betaald werk hebben scoren hoger op culturele participatie

H2c-D: Individuen die betaald werk hebben scoren lager op vervreemding

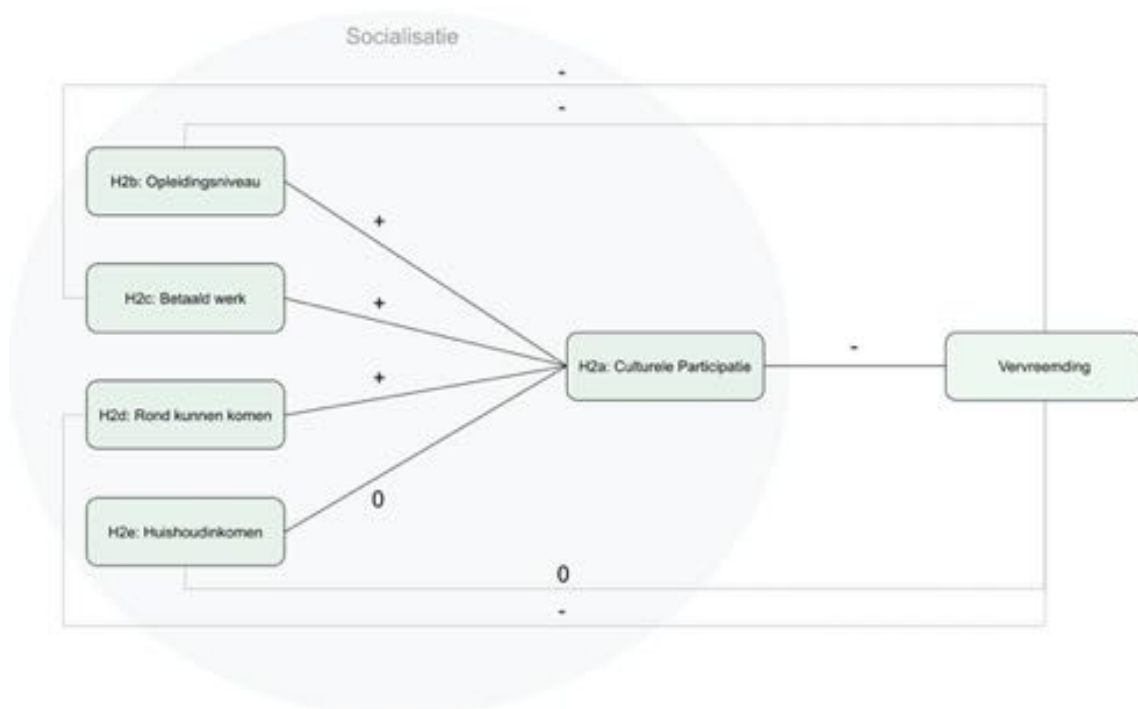
H2d-M: Individuen in huishoudens die moeilijk kunnen rondkomen participeren minder

H2d-D: Individuen in huishoudens die moeilijk kunnen rondkomen ervaren meer vervreemding

Aan de keerzijde wordt er vanuit een economisch perspectief beargumenteerd dat tijd en geld substituten van elkaar zijn en hoe hoger een individu's inkomen des te schaarser de tijd; een onderbelicht element in het onderzoeken van inkomsten-effecten op participatie (Hallmann et al., 2017, pp. 3–4). Echter voeren de positieve effecten van inkomen op participatie de boventoon. De verwachting zou dan zijn dat huishoudinkomen indirect een positief effect heeft op participatie. Falk & Katz-Gerro (2016) concluderen in hun analyse dat economisch kapitaal een rol speelt, maar in mindere mate dan kapitaal vergaard door educatie. Deze aanvulling scheidt de verwachting dat het effect van huishoudinkomen verdwijnt door de aanwezigheid van educatie als predictor. Dit resulteert in de volgende hypothesen:

H2e-M: De hoogte van het huishoudinkomen heeft geen effect op culturele participatie

H2e-D: De hoogte van het huishoudinkomen heeft geen effect op vervreemding

Figuur 4: Hypothese diagram model 2a/b

2.5 Huishoudsamenstelling

De familie speelt een centrale rol in het socialiseren en (re)produceren van cultureel kapitaal. Naast de rol van inkomen en opleidingsniveau lijkt het interessant te kijken naar wat de effecten van gezinscompositie zijn op het culturele reproductie proces door in te zoomen op inter- en intra-generatiele reproductie. Onderzoek naar de rol van huishoudsamenstelling focust zich vooral op het effect op academische prestaties en culturele participatie (Bianchi & Robinson, 1997; Chen, Chen, & Liu, 2019; Hampden-Thompson, 2013; Israel, Beaulieu, & Hartless, 2009; Jones & White, 2000) en produceert wisselende resultaten. Onderzoek door Calabrese (1988) is een van de weinige die specifiek kijkt naar effecten van familie factoren op vervreemding door te kijken naar de elementen isolatie, machteloosheid en normloosheid. Hij vindt geen effect van huishoudsamenstelling op vervreemding (Calabrese, 1988, p. 190). De gemixte en kleine resultaten van huishoudsamenstelling op sociale kansen resulteert in de volgende hypothese waarin, door het gebrek aan duidelijke resultaten, geen effect wordt verwacht:

H3: huishoudsamenstelling heeft geen effect op vervreemding

Figuur 5: Hypothese diagram model 3

2.6 Territoriale stigmatisering

In het boek *Urban Outcasts* (2006) bestudeert Wacquant achterstandswijken door de lens van territoriale stigmatisering beschreven als een vorm van op locatie gebaseerde discriminatie (Wacquant, 2006, p. 2). Om de link te maken tussen territoriale stigmatisering en vervreemding wordt er teruggegrepen op Bourdieu's concepten van symbolisch geweld, symbolisch kapitaal en habitus. De habitus vormt een systeem waarin de verdeling van kapitaal, en specifiek symbolisch kapitaal, gebruikt wordt om onderscheid te maken tussen sociaal dominante en ondergeschikte groepen. In zijn werk *Site Effects* (1999, p. 124) maakt Bourdieu een links tussen de sociale habitus en de fysieke habitat. Door dit naast het concept territoriale stigmatisering te leggen zien we hoe sociaal onderscheid zichtbaar wordt in een geografische scheidingslijn tussen verschillende sociale groepen (Bourdieu, 1999, p. 127; Wacquant, 2006). Het gebrek aan sociale mobiliteit en gebrek aan kansen om te assimileren geven het gevoel van vastzitten een fysiek karakter; het ketent iemand vast aan een plaats. Wacquant (2006, p. 178-184) beargumenteert dat er een morele individualisatie plaats vindt waar de nadruk wordt gelegd op het vergroten van individuele waarde, daarmee het sociale vertrouwen in buurten schaadt en zijn inwoners demoraliseert. Aan de andere kant beargumenteren August (2014) en Kirkness (2014) dat het leven in achterstandswijken een positief effect kan hebben op sociale cohesie. Bewoners ervaren eenheid door 'in het zelfde schuitje' te zitten en in Bourdieuaanse termen hun eigen counter-collectieve geschiedenis creëren waarbinnen de sociale cohesie toeneemt en de noodzaak om te assimileren afneemt (August, 2014, p. 1320; Kirkness, 2014, p. 1289). Dit maakt het interessant om te bezien wat de richting en effect van sociale omgeving is op vervreemding. Voor de hypothese nemen we aan dat een goede fysieke sociale omgeving leidt tot minder vervreemding:

H4: Individuen die tevreden zijn over hun sociale omgeving ervaren minder vervreemding dan mensen die ontevreden zijn over hun woonbuurt.

Figuur 6: Hypothese diagram model 4

2.7 Sociale media en extremisme

In paragraaf 2.3 heb ik beargumenteerd dat het hebben van veel sociaal contact de kans op vervreemding verkleint. De focus hier ligt op de eerste fase binnen het radicaliseringsproces. Echter zien we in fase 3 van het proces dat individuen zich gaan affiliëren met (extremistische)

groepen en gelijkgestemden; hier neemt het sociaal contact toe evenals de mate van vervreemding. De sociale media spelen een belangrijke rol binnen het verspreiden van informatie; een ontwikkeling die bij terroristische en extremistische organisaties niet ongemerkt voorbij is gegaan (Badar, 2016; Recuero, 2015; C. Smith, Burke, de Leijen, & Jackson, 2016; Zhou & Moy, 2007). De AIVD (2018) en van Ham et al. (2018) benadrukken de rol die sociale media spelen in het verbinden en verspreiden van links- en rechtsextremistische ideologieën. Binnen de jihadistische hoek zien we dit terug in de verspreiding van het online magazine Dābiq en het online radio-station Al-Bayan (vergeleken met de NPR en BBC in kwaliteit) van ISIS (Badar, 2016, pp. 21–23) en op nationale schaal de rol van Ahlus-Sunnah publicaties via hun website, Facebook, Twitter, YouTube en Telegram (persoonlijke communicatie, 3 maart 2020). De dataset Wijkonderzoek 2019 vraagt specifiek naar het zoeken van contact met mensen via internet en biedt daarmee een uitgelezen kans te onderzoeken of intensief gebruik van onlinecommunicatiemiddelen een verband toont met het vergroten van vervreemding in de latere fasen van het radicaliseringsproces. Belangrijk om te noemen is dat het effect van sociale media gebruik twee kanten op kan werken, maar dat voor het opstellen van onderstaande hypothese de nadruk wordt gelegd op de verspreiding van extremistisch gedachtegoed via deze media:

H5: individuen die veel contact zoeken via internet ervaren meer vervreemding

Figuur 7: Hypothese diagram model 5

3. Methodiek

3.1 Dataset

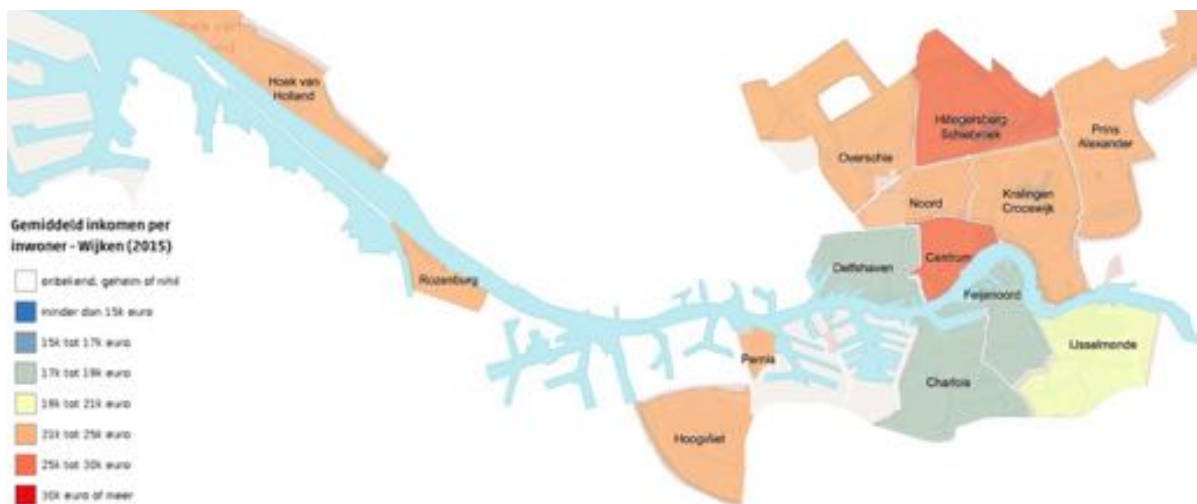
De analyse wordt uitgevoerd op basis van data uit het Wijkprofiel Rotterdam 2020. Het Wijkprofiel is een tweejaarlijkse studie die onderzoek doet naar de leefbaarheid en veiligheid binnen de 14 gebieden en 71 wijken van Rotterdam. Voor de operationalisering wordt er specifiek gebruik gemaakt van de enquête Wijkonderzoek Rotterdam 2019. Voor de enquête zijn twee steekproeven genomen uit de Basisregistratie Personen (BRP). Per steekproef wordt overvraging voorkomen doordat respondenten slechts één keer voorkunnen komen in de steekproeven en er per adres één persoon wordt opgenomen. De enquête is, afhankelijk van de voorkeuren van de respondenten, digitaal, schriftelijk of telefonisch afgenomen. Om Rotterdammers mee te nemen die de Nederlandse taal niet beheersen is er een Engelse en Turkse versie beschikbaar. Daarnaast is het via de telefonische dataverzameling mogelijk de enquête af te nemen in het Arabisch, Berbers en Kaapverdiaans/Portugees (OBI, 2020). Na het voorbereiden en operationaliseren van de variabelen binnen de dataset houden we een sample size over van N = 14662. Tabel 3 geeft een overzicht van alle variabelen en de missing cases. De meeste variabelen hebben geen missende variabelen. Voor de variabelen politiek vertrouwen en internet contact ligt het percentage boven de 2%. Voor de overige vijf variabelen met missing ligt deze tussen de 1,8% en 0,6%.

Tabel 3: Overzicht missing cases

Variabele	Missing	Percentage
Vervreemding	268	1,8%
Gediscrimineerd gevoeld	0	0%
Taalhulp nodig	0	0%
Politiek vertrouwen	349	2,4%
Sociaal vertrouwen	115	0,8%
Culturele participatie	82	0,6%
Opleidingsniveau	0	0%
Betaald werk	0	0%
Rondkomen	0	0%
Inkomen	0	0%
Huishoudsamenstelling	0	0%
Sociale omgeving	90	0,6%
Internet contact	149	2.5%
Leeftijd	0	0%
Geslacht	0	1,0%

3.2 Gebiedsverdeling

Het wijkonderzoek maakt de scores op sociaal en fysiek gebied en qua veiligheid zichtbaar per wijk en gebied. In een opvolgende analyse worden de 14 gebieden binnen de gemeente Rotterdam toegevoegd om te kijken hoe de scores op vervreemding verschillen per gebied en of er verschillen zijn in predictoren die de mate van vervreemding verklaren. Dit zou de gemeente in staat stellen om beter maatwerk te leveren en interventies specifiek in te kunnen zetten. De 14 gebieden bestaan uit: Centrum, Delfshaven, Noord, Kralingen/Crooswijk, Feijenoord, Charlois, Overschie, Hillegersberg/Schiebroek, Prins Alexander, IJsselmonde, Pernis, Hoogvliet, Rozenburg en Hoek van Holland. Om een beeld te krijgen van de kenmerken van de verschillende gebieden is gebruik gemaakt van 'CBS in uw Buurt' (CBS, 2020), een interactieve kaart waarmee informatie over inkomen, huishoudsamenstelling en etniciteit op wijkniveau gevisualiseerd kan worden.

Afbeelding 1: Gemiddeld inkomen per inwoner, gemeente Rotterdam (CBS, 2020)

Afbeelding 1 geeft informatie weer over het gemiddelde inkomen per inwoner in de 14 gebieden van Rotterdam. We zien hier dat het centrum en de Hillegersberg/Schiebroek de hoogste inkomens huisvesten en dat de achterstandswijken Delfshaven, Charlois en Feijenoord de laagste inkomens huisvest.

Afbeelding 2 visualiseert het percentage niet-westerse allochtonen. We zien dat de perifere gebieden Hoek van Holland, Rozenburg en Pernis de minste niet-westerse allochtonen wonen en dat in de achterstandswijken Delfshaven en Feijenoord het percentage ligt op 51% of hoger.

Afbeelding 2: Percentage niet westerse allochtonen, gemeente Rotterdam (CBS, 2020)

3.3 Cronbach's alpha

De interne betrouwbaarheid van de samengestelde variabelen vervreemding, politiek vertrouwen, sociaal vertrouwen, culturele participatie en sociale omgeving wordt getest aan de hand van Cronbach's alpha. Nunnally (1978) stelt de ondergrens van α op .5 voor verkennend onderzoek. Echter is het gewoonlijker een ondergrens van .7 of .8 te stellen (Field, 2013). Binnen dit onderzoek wordt er gekozen voor een geaccepteerde α van .7. Bijna alle variabelen voldoen aan deze ondergrens met α waardes variërend van .81 tot .88. De variabele culturele participatie scoort iets onder de grens met $\alpha = .66$.

3.4 Operationalisering

3.4.1 Vervreemding

Een veelgebruikte methode voor het meten van vervreemding is het toepassen van Seeman's conceptualisering van de term (zie: Dean, 1961; Ray, 1982; Rayce et al., 2018; Shepard, 1972 en 3.1 Vervreemding). Rayce et al. (2018) trekt een relevante vergelijking door onderzoek te doen naar adolescenten in Denemarken waarbij ze gebruik maken van Seeman's elementen machteloosheid, betekenisloosheid en isolatie. De formuleringen van de vraagstellingen tonen wederom overeenkomsten met de vraagstelling in het wijkonderzoek en de resultaten geven een true-test score weer tussen .62 en .83. In tabel 2 zijn de 13 vragen uit het wijkonderzoek verdeeld over de elementen machteloosheid en isolatie (betekenisloosheid komt niet voor). Om deze binnen mijn operationalisering te plaatsen wordt er gebruik

gemaakt van formulering van Rayce et al. (2018, p. 4). Als we de vragen uit het Wijkonderzoek⁸ naast de resultaten uit de factor analyse van Bélanger et al. (2019, p. 5) leggen zien we wederom overlap in vraagstelling:

Tabel 4: Operationalisering vervreemding

Rayce et al. (2018) formulering	Vragen Wijkonderzoek 2019	Belanger et al. (2019)
<ul style="list-style-type: none"> • Cannot overcome problems • Cannot manage things • Feeling helpless 	Machteloosheid	Item selectie voor de Social Slienation Scale <ul style="list-style-type: none"> • I avoid social gatherings and activities associated with Canadian society • I refuse to be part of Canadian Society • I strive to be distant from the avarage Canadian • I fit in well with canadian values and Beliefs • I have stable and positive interactions with others from Canadian society • I identity strongly with Canadian culture and values
	Er is weinig wat ik kan doen om belangrijke dingen in mijn leven te veranderen. ^R	
	Ik heb vrij weinig controle over de dingen die mij overkomen. ^R	
	Ik voel me vaak hulpeloos bij het omgaan met de problemen van het leven. ^R	
<ul style="list-style-type: none"> • Feeling left out • Not feeling close to family • No support when unhappy • Feeling lonely • Not belonging 	Isolatie	
	Sommige van mijn problemen kan ik met geen mogelijkheid oplossen. ^R	
	Bijna alles waar ik mijn zinnen op heb gezet, kan ik doen.	
	Wat er in de toekomst met mij gebeurt, heb ik zelf in de hand.	
	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten. ^R	
	Zelfs van je naaste familieleden kan je weinig belangstelling meer verwachten. ^R	
	Vaak voel ik me in de steek gelaten. ^R	
	Er is niemand die speciaal belangstelling voor je heeft. ^R	
Ik ken voldoende mensen die ik om hulp of advies kan vragen		
Ik heb weinig vertrouwen in instanties en hulpverleners. ^R		
Ik vind het moeilijk hulp te vragen aan burenen, vrienden of familie. ^R		

^R = Geeft de omgekeerd geformuleerde vragen aan

De variabele vervreemding wordt gecreëerd door de 13 stellingen uit vraag 50 van het wijkonderzoek te combineren en de omgekeerde geformuleerde vragen te her-coderen. De

⁸ De complete vragenlijst is te vinden op wijkprofiel.rotterdam.nl

nieuwe variabele (Cronbach's $\alpha = .88$) meet vervreemding op een schaal van 1 tot 5 met 1: geen vervreemding en 5: hoge mate van vervreemding. De antwoorden weet ik niet / geen mening worden behandeld als missing.

3.4.2 Cohesie

Discriminatie en taalhulp worden gemeten aan de hand van vraag 51 en 57 uit het Wijkonderzoek waarin respondenten gevraagd wordt of zij zich gediscrimineerd hebben gevoeld of taalhulp nodig hebben gehad in de afgelopen 12 maanden. Van de antwoordcategorieën ja/nee worden dummy variabelen gemaakt met nee als referentie categorie.

Politiek vertrouwen (Cronbach's $\alpha = .81$) wordt gemeten aan de hand van vraag 28 c t/m f. De huidige vraagstelling geeft een lage score bij veel vertrouwen en een hoge score bij weinig vertrouwen.

Voorbeeld stelling: Ik heb vertrouwen in het gemeentebestuur van Rotterdam.

Voor de variabele worden de stellingen omgekeerd gecodeerd met 1: geen vertrouwen en 5: volledig vertrouwen. De categorie weet niet / geen mening worden als missing behandeld.

Sociaal vertrouwen (Cronbach's $\alpha = .83$) wordt gemeten door de stellingen rondom de omgang van bewoners in de woonbuurt samen te voegen (vraag 20).

Voorbeeld stelling: In deze buurt gaan de verschillende etnische bevolkingsgroepen goed met elkaar om.

Voor de variabele worden de stellingen b, d, f, g, h, i en j omgekeerd gecodeerd en samengevoegd met de overige sub-vragen. De nieuwe schaal meet 1: geen cohesie en 5: zeer sterke cohesie. De antwoorden weet niet / geen mening worden behandeld als missing.

3.4.3 Socialisatie

Het concept culturele participatie (Cronbach's $\alpha = .66$) wordt gemeten door middel van de vragen rondom tijdsbesteding (vraag 39 a, b, c, e, g). Er wordt participanten gevraagd hoe vaak ze film- of theatervoorstellingen, discotheken, festivals of aanverwante activiteiten bezoeken of deelnemen verenigingen op gebied van sport, muziek, toneel of dans. De stellingen worden omgekeerd gecodeerd en de samengevoegde variabele meet culturele participatie met 1: nooit en 6: meerdere keren per week.

Voor opleidingsniveau wordt gebruik gemaakt van vraag 55: Wat is uw hoogst genoten schoolopleiding die u met een diploma heeft afgerond. De vraag bestaat uit 12 antwoord categorieën welke als volgt gecodeerd worden: 1 = Geen onderwijs; 2 = Lager onderwijs (basisschool, speciaal onderwijs, LBO of praktijkonderwijs); 3 = Middelbaar (beroeps)onderwijs (MAVO, VBO, VMBO, MBO, MULO, MMS); 4 = Hoger middelbaar onderwijs (HAVO, HBS, VWO); 5 = Hoger beroepsonderwijs (HBO); 5 = Wetenschappelijk onderwijs (Universiteit / WO). Van de zes nieuwe categorieën worden dummy variabelen gemaakt. De antwoord categorieën anders en wil ik niet zeggen worden behandeld als missing.

Van vraag 31 naar betaald werk wordt van de antwoordcategorieën ja/nee een dummy variabele gemaakt met nee als referentie categorie.

Participanten worden in vraag 59 gevraagd aan te geven of ze rond kunnen komen met het inkomen van het huishouden. Hier worden zes dummy variabelen van gemaakt met Heel gemakkelijk rondkomen tot Niet rondkomen. De categorieën weet niet / wil ik niet zeggen worden als missing behandeld.

Inkomen wordt gemeten aan de hand van vraag 58 uit het wijkonderzoek. De antwoorden bestaan uit 5 categorieën: 1 = minder dan €1150 per maand; 2 = €1150 tot €1600 per maand; 3 = €1600 tot €2150 per maand; 4 = €2150 tot €3500 per maand; 5 = €3500 of meer per maand welke gehercodeerd worden als dummy variabelen. De antwoorden op weet ik niet / wil ik niet zeggen worden als missing behandeld.

3.4.4 Huishoudsamenstelling, sociale omgeving en internet contact

Huishoudsamenstelling wordt gemeten aan de hand van vraag 3 uit het wijkonderzoek. De antwoord categorieën bestaan uit: 1 = ik woon alleen; 2 = (echt)paar zonder thuiswonende kind(eren); 3 = (echt)paar met thuiswonende kind(eren); 4 = Een ouder met thuiswonende kind(eren). Wederom worden hier dummy variabelen van gemaakt en de open categorie wordt beschouwd als missing.

Het concept sociale omgeving (Cronbach's $\alpha = .86$) wordt gemeten aan de hand van uitspraken over de woonbuurt (vraag 16). De stellingen a, d en f worden omgekeerd gecodeerd en samengevoegd met de overige sub-vragen.

Voorbeeld stelling: Het is niet leuk om in deze buurt te wonen.

Dit levert een variabele op met 1: helemaal ontevreden en 5: helemaal tevreden. De antwoorden weet niet / geen mening worden behandeld als missing.

Onderdeel van vraag 40 is de vraag hoe vaak respondenten contact zoeken met mensen via internet en socialenwebsites en apps. De antwoorden worden omgekeerd gecodeerd met 1: Nooit en 6: Bijna dagelijks.

3.4.5 Controlevariabelen

De eerste controlevariabele die toegevoegd wordt aan de analyse is leeftijd. (Sieckelinck, 2017) benadrukt in zijn boek hoe de 'impressionable years' een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van identiteit en uiteindelijke ontvankelijkheid voor radicale ideologieën. Binnen dit onderzoek ligt de focus niet op de rol van leeftijd in het vervreemdingsproces, maar kan het als nuttig beschouwd worden te kijken of er verschillen te vinden zijn binnen leeftijdscategorieën. Geïnformeerd door het onderzoek van Krosnick & Alwin (1989, p. 423) worden de 'impressionable years' gesteld op 15 - 25 jaar. Om leeftijd te kunnen meten worden er 5 dummy variabelen gecreëerd: 15 - 25 jaar; 26-35; 36-45; 46-55; 55+ met de 'impressionable years' als referentiecategorie.

De tweede controlevariabele is geslacht. Zoals eerder in dit onderzoek beschreven kan er geen eenduidig profiel worden opgesteld van terroristen. Larzillière (2017, p. 119) concludeert in haar onderzoek naar zelfmoord terroristen dat mensen en vrouwen niet veel verschillen in hun motivaties. Onderzoek van Sjoberg & Gentry (2011) concludeert dat gender stereotypen rondom vrouwen en terrorisme niet passen en haalt hier voorbeelden aan van de (leidende) rol die vrouwen hebben gespeeld in onder andere de Rote Armee Fraktion en Weather Underground. De verwachting is dat geslacht geen rol speelt in de mate van vervreemding wat wordt getoetst door het creëren van een dummy variabele met vrouw als referentie categorie; 0 = Vrouw en 1 = Man.

3.5 Anonimiteit

De gemeente Rotterdam heeft een Functionaris Gegevensbescherming benoemd die controleert of er in lijn met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gehandeld wordt. De onderzoeksafdeling OBI van de gemeente Rotterdam is verantwoordelijk voor het verzamelen en analyseren van de data vergaard uit het wijkonderzoek. Geborgd in de privacyverklaring en conform AVG wordt er een garantie afgegeven dat gegevens niet gebruikt worden voor commerciële doeleinden en worden namen en adressen verwijderd uit de dataset.

4. Analyse

4.1 Regressie modellen

Met de opgestelde hypothesen wordt er gekeken naar de correlaties tussen vervreemding en de verschillende verklarende variabelen. Een Ordinary Least-Squares regressie stelt ons in staat de relatie en de kracht van de relatie te modelleren (Hutcheson, 1999, p .55). De analyse is op een hiërarchische manier uitgevoerd waarin de verschillende predictoren in blokken zijn toegevoegd aan de analyse via de Enter methode. Deze methode laat toe veranderingen in de R^2_{adj} beter uit te leggen en geeft inzicht in de cumulatieve bijdrage van de individuele predictoren (Field, 2013, pp. 401–402). De analyse bestaat uit de volgende zeven modellen geclusterd per hypothese:

Tabel 5: Overzicht OLS-regressie modellen

Model	Hypothese	Onafhankelijke variabelen	Afhankelijke variabele
1: Cohesie	1a	Discriminatie	Vervreemding
	1b	Taalhulp	
	1c	Politiek vertrouwen	
	1d	Sociaal vertrouwen	
2a: Socialisatie	2b-M	Opleidingsniveau ^P	Culturele participatie
	2c-M	Betaald werk ^P	
	2d-M	Rond kunnen komen ^P	
	2 ^e -M	Huishoudinkomen ^P	
2b: Socialisatie	2a	Culturele participatie	Vervreemding
	2b-D	Opleidingsniveau ^P	
	2c-D	Betaald werk ^P	
	2d-D	Rond kunnen komen ^P	
	2e-D	Huishoudinkomen ^P	
3: Huishoud samenstelling	3	Huishoudsamenstelling ^P	Vervreemding
4: Sociale omgeving	4	Sociale omgeving	Vervreemding
5: Internet contact	5	Internet contact	Vervreemding
6: Compleet	-	Alles	Vervreemding
7a t/ n: Gebied	-	Alles + filter per gebied	Vervreemding

^P= Dummy variabele

Leeftijd en geslacht worden toegevoegd als dummy variabelen

In modellen 1 t/m 4 worden de onafhankelijk variabelen (hierna: IV) stap voor stap toegevoegd aan de analyse. In model 6 worden alle IV's geclusterd per model in de regressie gevoegd. Model 7 volgt dezelfde stappen als model 6 met aanvullend een filter per gebied. Dit resulteert in 14 additionele analyses waarvan de resultaten worden samengevoegd in een infographic. De volledige resultaten van de regressieanalyses van model 7 zijn terug te vinden in de bijlagen.

4.2 Beschrijvende statistieken

In de onderstaande tabel staan de populatiegrootte (N), populatie mediaan (M) en standaarddeviatie (SD) scores van de geoperationaliseerde variabelen opgesomd.

Tabel 6: Beschrijvende statistieken

Variabele		N	SD	M or %	Min/max
Vervreemding		14662	.65	2.27	1 - 5
Gediscrimineerd gevoeld	Totaal	14662			0 - 1
	Ja	2212	.36	15.1%	
Taalhulp nodig	Totaal	14662			0 - 1
	Ja	932	.24	6,4%	
Politiek vertrouwen		14313	.70	3.69	1 - 5
Sociaal vertrouwen		14547	.60	3.39	1 - 5
Culturele participatie		14580	1.01	2.61	1 - 6
Opleidingsniveau	Totaal	14662			0 - 1
	Geen onderwijs	232	.12	1.6%	
	Lager onderwijs	2085	.35	14.2%	
	Middelbaar onderwijs	4228	.45	28.8%	
	Hoger middelbaar onderwijs	1223	.28	8.3%	
	Hoger beroepsonderwijs	3077	.41	21%	
	Wetenschappelijk onderwijs	2967	.40	20.2%	
Betaald werk	Totaal	14662			0 - 1
	Ja	8015	.50	54.7%	
Rondkomen	Totaal	14662			0 - 1
	Niet rondkomen	98	.08	.7%	
	Heel moeilijk rondkomen	469	.18	3.2%	
	Moeilijk rondkomen	1287	.28	8.8%	
	Redelijk rondkomen	4902	.47	33.4%	
	Gemakkelijk rondkomen	4491	.46	30.9%	
	Heel gemakkelijk rondkomen	2064	.35	14.1%	
Inkomen	Totaal				0 - 1
	€3500 of meer per maand	3210	.41	21.9%	
	€2150 tot €3500 per maand	3019	.40	20.6%	
	€1600 tot €2150 per maand	1663	.32	11.3%	
	€1150 tot €1600 per maand	1524	.31	10.4%	
	Minder dan €1150 per maand	1333	.29	9.1%	
Huishoudsamenstelling	Totaal				0 - 1
	Alleenwonend	4431	.46	30.2%	
	Echtpaar zonder kind	5075	.48	34.6%	
	Echtpaar met kind	3711	.43	25.3%	
	Alleenstaand met kind	937	.24	6.4%	
Sociale omgeving		14572	.80	3.61	1 - 5
Internet contact		14513	2.01	4.17	1 - 6
Leeftijd	Totaal	14662			0 - 1

	15 t/m 25 jaar	1193	.27	8.1%	
	26 t/m 35 jaar	2162	.35	14.7%	
	36 t/m 45 jaar	2168	.35	14.8%	
	46 t/m 55 jaar	2346	.37	16.3%	
	56+ jaar	6713	.59	45.8%	
Geslacht	Totaal	14662			0 - 1
	Man	6841	.50	46.7%	

4.3 Model 1

In de eerste stap van model 1 wordt het effect van discriminatie op vervreemding bekeken. Het model ($F(1, 14064) = 309.53, p < .000$) verklaart 2% ($R^2_{\text{adjusted}} = .02$) van de variatie in vervreemding. We zien dat wanneer individuen zich gediscrimineerd voelen de mate van vervreemding toeneemt ($\beta = .15, p < .000$). In de 2^e stap wordt de vraag naar taalhelp toegevoegd aan het model ($F(2, 14063) = 219.10, p < .000$). De verklaarde variatie neemt iets toe ($R^2_{\text{adjusted}} = .03$) en de vraag naar taalhelp versterkt het gevoel van vervreemding ($\beta = .09, p < .000$). Met het toevoegen van politiek vertrouwen aan het model ($F(3, 14062) = 478.13, p < .000$) neemt de R^2_{adjusted} toe naar 9%. Hoe groter het politieke vertrouwen hoe lager de ervaren vervreemding ($\beta = -.26, p < .000$). Stap 4 voegt sociaal vertrouwen toe aan het model ($F(4, 14061) = 451.23$) en laat zien dat sociaal vertrouwen een negatief effect heeft op vervreemding ($\beta = -.16, p < .000$). De R^2_{adjusted} neemt toe naar 11%. In stap 5 ($F(8, 14057) = 356.33, p < .000$) en 6 ($F(9, 14056) = 317.70, p < .000$) wordt de controle variabele leeftijd toegevoegd en neemt de R^2_{adjusted} toe naar 17%. Het eerste regressiemodel bevestigt hypothesen 1a tot en met 1d en valideert model 1.

Tabel 7: OLS-regressie van discriminatie, taal hulp, politiek- en sociaal vertrouwen op vervreemding - Model 1 - N = 14066

	Step 1 $R^2_{ajd} = .02^{***}$		Step 2 $R^2_{ajd} = .03^{***}$		Step 3 $R^2_{ajd} = .09^{***}$		Step 4 $R^2_{ajd} = .11^{***}$		Step 5 $R^2_{ajd} = .17^{***}$		Step 6 $R^2_{ajd} = .17^{***}$	
	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β
Constant	2.22		2.21		3.10		3.50		3.28		3.29	
Discriminatie	.26***	.15	.25***	.14	.15***	.08	.10***	.06	.17***	.10	.17***	.10
Taalhulp			.25***	.09	.29***	.11	.28***	.11	.33***	.12	.33***	.12
Politiek vertrouwen					-.24***	-.26	-.19***	-.21	-.16***	-.18	-.16***	-.18
Sociaal vertrouwen							-.17***	-.16	-.19***	-.17	-.19***	-.17
Leeftijd												
26 - 35 jaar									-.08***	-.05	-.08***	.05
36 - 45 jaar									.02	.01	.03	.02
46 – 55 jaar									.14***	.08	.14***	.08
56+ jaar									.31***	.24	.31***	.24
Geslacht												
Man											-.03**	-.02

Noot: Significante niveau' s: * < .05, ** < .01, *** < .001

Noot 2: Leeftijdsgroep 15-25 jaar dient als referentie categorie

Noot 3: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.4 Model 2a

Model 2a analyseert de relatie tussen de predictoren opleidingsniveau, betaald werk, rond kunnen komen en inkomen op culturele participatie. In de eerste stap ($F(5, 14574) = 659.03$, $p < .000$) is te zien dat opleidingsniveau 18% van de variatie in vervreemding verklaart. Er is een duidelijke lijn te zien in hoe hoger de genoten opleiding, des te hoger de culturele participatie. Bij geen opleiding zien we een negatief effect op culturele participatie ten opzichte van de referentie categorie lager onderwijs ($\beta = -.04$, $p < .000$) en zien we vanaf middelbaar onderwijs een positief effect op culturele participatie. Het hebben van betaald werk in stap 2 ($F(6, 14573) = 645.17$, $p < .000$) bevordert culturele participatie ($\beta = .17$, $p < .000$) wat in lijn ligt met de verwachting dat het besteedbaar inkomen een effect heeft op het ondernemen van culturele activiteiten. De R^2_{adjusted} neemt toe naar 21%. In stap 3 wordt er gekeken naar het effect van rond kunnen komen ($F(11, 14568) = 386.65$, $p < .000$). Er is te zien dat heel moeilijk ($\beta = -.06$, $p < .000$) en moeilijk rondkomen ($\beta = -.06$, $p < .000$) ten opzichte van de referentie categorie niet rondkomen lager scores op participatie. Redelijk rondkomen heeft geen significant effect en gemakkelijk ($\beta = .07$, $p < .000$) en heel gemakkelijk ($\beta = .07$, $p < .000$) rondkomen een versterkend effect. Na het toevoegen van rondkomen blijft het effect van opleidingsniveau significant ($p < .000$), maar neemt de grootte van het effect iets af. De R^2_{adjusted} neemt in deze stap toe naar 23%. Na het toevoegen van inkomen lijkt er weinig te veranderen in het model ($R^2_{\text{adjusted}} = .23$, $F(15, 14564) = 288.66$, $p < .000$). De grootte van de effecten van opleidingsniveau, betaald werk en rond kunnen komen nemen iets af en een deel lijkt verklaart te worden door €3500 en meer verdienen ($\beta = .05$, $p < .000$) en de groep €1150 - €1600 ($\beta = -.04$, $p < .000$). Na het toevoegen van leeftijd neemt de R^2_{adjusted} toe naar 26% ($F(19, 14560) = 264.00$, $p < .000$). Er is een lijn zichtbaar waarin hoe ouder een respondent is, des te minder er cultureel geparticipeerd wordt in vergelijking met de referentie categorie 15 -25 jaar wat deels verklaart zou kunnen worden door de rol van culturele activiteiten en cvk-programma's in het (middelbaar) onderwijs. Na het toevoegen van leeftijd wordt het effect van inkomensgroep €2150 - €3500 significant ($\beta = .05$, $p < .000$). De effecten van inkomen lijken in lijn te liggen met het argument van besteedbaar inkomen op culturele participatie. Na het toevoegen van geslacht in stap 6 verandert er vrijwel niets in het model ($R^2_{\text{adjusted}} = .26$, $F(20, 14559) = 251.41$, $p < .000$). Er is een klein, maar significant verschil in participatie tussen mannen en vrouwen ($\beta = .02$, $p = .002$). Model 2b bevestigt hypothesen 2a-M tot en met 2d-M en verworpt (deels) hypothese 2e-M.

Tabel 8: OLS-regressie van opleidingsniveau, betaald werk rondkomen en inkomen op culturele participatie - Model 2a - N = 14580

	Stap 1		Stap 2		Stap 3		Stap 4		Stap 5		Stap 6	
	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β
Constant	2.02		1.93		1.96		1.98		2.47		2.45	
Opleidingsniveau												
Geen onderwijs												
Middelbaar onderwijs												
Hoger middelbaar onderwijs												
Hoger beroepsonderwijs												
Wetenschappelijk onderwijs												
Betaald werk												
Heel moeilijk												
Moeilijk												
Redelijk												
Gemakkelijk												
Heel gemakkelijk												
Inkomen												
€1150 - €1600												
€1600 - €2150												
€2150 - €3500												
€3500 of meer												
Leeftijd												
26 - 35 jaar												
36 - 45 jaar												
46 - 55 jaar												
56+ jaar												
Geslacht												
Man												

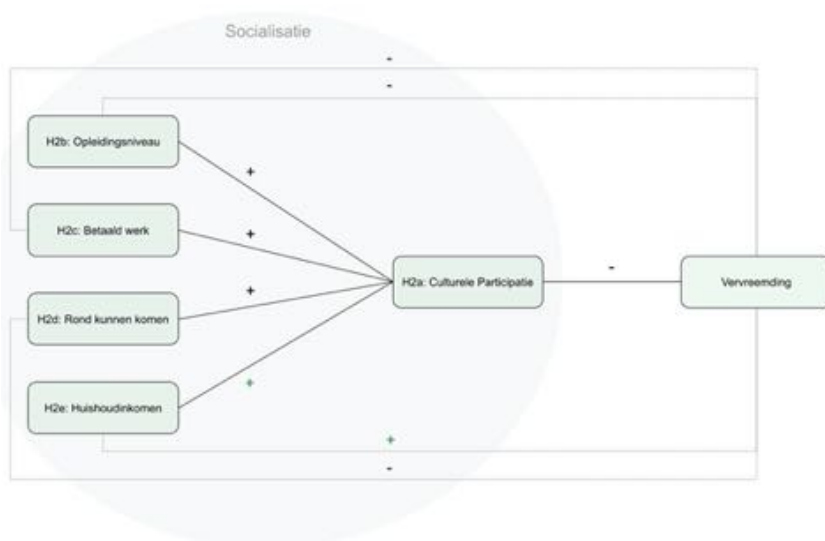
Noot: Significante niveau: s: * < .05, ** < .01, *** < .001; Noot 2: Lager onderwijs dient als referentie categorie

Noot 3: Niet rondkomen dient als referentie categorie; Noot 4: Inkomen minder dan €1150 per maand dient als referentie categorie

Noot 5: Leeftijdsgroep 15 - 25 jaar dient als referentie categorie; Noot 6: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.5 Model 2b

In model 2b worden allereerst de stappen van model 2a herhaald gemeten tegen de afhankelijke variabele vervreemding. In de eerste stap wordt opleidingsniveau toegevoegd ($R^2_{\text{adjusted}} = .11\%$, $F(5, 14340) = 351.19$, $p < .000$). Er is een rechtlijnig effect zichtbaar tussen de hoogte van de genoten opleiding en vervreemding. De categorie geen onderwijs ervaren meet vervreemding dan de referentie categorie lager onderwijs ($\beta = .02$, $p = .03$). De categorieën HBO ($\beta = -.29$, $p < .000$) en WO ($\beta = -.36$, $p < .000$) ervaren minder vervreemding. In stap 2 wordt de vraag naar betaald werk toegevoegd ($R^2_{\text{adjusted}} = .15$, $F(6, 14339) = 409.56$, $p < .000$). Het hebben van betaald werk verlaagt het gevoel van vervreemding ($\beta = -.2$, $p < .000$) en doet tegelijkertijd het effect van geen opleiding afgerond hebben teniet. Na het toevoegen van rond kunnen komen ($F(11, 14334) = 374.36$, $p < .000$) in stap 3 neemt de R^2_{adjusted} toe naar 22%. Hier is wederom een rechtlijnig effect zichtbaar. De groepen heel moeilijk ($\beta = .15$, $p < .000$) en moeilijk ($\beta = .13$, $p < .000$) ervaren meer vervreemding en de groepen gemakkelijk ($\beta = -.11$, $p < .000$) en heel gemakkelijk ($\beta = -.16$, $p < .000$) minder vervreemding dan de referentie categorie niet rondkomen. De groep Redelijk rondkomen is niet significant, maar dit kan veroorzaakt worden door de relatief kleine aantal respondenten ($N = 98$) van de referentie categorie. Na het toevoegen van inkomen in stap 4 verandert er weinig aan model ($F(15, 14330) = 280.13$, $p < .000$). Er is een klein, maar significant effect verschil zichtbaar van de inkomensgroepen €3500 of meer ($\beta = -.06$, $p < .000$) en €1150 - €1600 ($\beta = .03$, $p < .000$) ten opzichte van de referentie categorie minder dan €1150 per maand. Na het toevoegen van leeftijd en geslacht in stap 5 neemt de R^2_{adjusted} toe naar 24% ($F(20, 14325) = 221.80$, $p < .000$). Er is te zien dat leeftijd het gevoel van vervreemding versterkt. Hoe ouder een respondent is, des te hoger de mate van ervaren vervreemding ten opzichte van de referentiecategorie 15 – 25 jaar. In de laatste stap wordt culturele participatie toegevoegd ($R^2_{\text{adjusted}} = .26$, $F(21, 14324) = 236.45$, $p < .000$) waarin te zien is dat participeren in culturele activiteiten een negatief effect heeft op vervreemding ($\beta = -.17$, $p < .000$). Er is een verlaging te zien in de effectgrootte van significante predictoren. Hierin vinden we bewijs voor een direct, en indirect effect van opleidingsniveau, betaald werk, rond kunnen komen en inkomen op vervreemding. Model 2b bevestigt hypothesen 2a-D tot en met 2d-D en verworpt (deels) hypothesen 2e-D. Daarnaast laat de analyse zien dat er mogelijk sprake is van een mediërend effect van culturele participatie tussen de variabelen opleidingsniveau, betaald werk hebben, rond kunnen komen en huishoudinkomen.

Figuur 8: Herziend hypothesediagram model 2a/b

Tabel 9: OLS-regressie van opleidingsniveau, betaald werk, rondkomen, inkomen en culturele participatie op vervreemding - Model 2b - N = 14346

	Stap 1 R ² _{adj} = .11***		Stap 2 R ² _{adj} = .15***		Stap 3 R ² _{adj} = .22***		Stap 4 R ² _{adj} = .23***		Stap 5 R ² _{adj} = .24***		Stap 6 R ² _{adj} = .26***	
	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β	b	β
Constant	2.56		2.62		2.57		2.56		2.38		2.64	
Opleidingsniveau												
Geen onderwijs	.09*	.02	.06	.01	-.01	-.00	-.01	-.00	-.02	-.00	-.04	-.01
Middelbaar onderwijs	-.17***	-.12	-.10***	-.07	-.08***	-.05	-.07***	-.05	-.06***	-.05	-.04***	-.03
Hoger middelbaar onderwijs	-.30***	-.13	-.22***	-.09	-.16***	-.07	-.15***	-.07	-.12***	-.05	-.07**	-.03
Hoger beroepsonderwijs	-.46***	-.29	-.34***	-.22	-.25***	-.16	-.23***	-.15	-.22***	-.14	-.15***	-.09
Wetenschappelijk onderwijs	-.57***	-.36	-.42***	-.27	-.30***	-.18	-.27***	-.17	-.23***	-.14	-.15***	-.09
Betaald werk												
Betaald werk			-.27***	-.21	-.22***	-.17	-.21***	-.16	-.18***	-.14	-.16***	-.12
Rondkomen												
Heel moeilijk					.57***	.15	.56***	.15	.55***	.15	.52***	.14
Moeilijk					.30***	.13	.29***	.13	.27***	.12	.25***	.11
Redelijk					.03	.02	.03	.02	.01	.01	.01	.01
Gemakkelijk					-.15***	-.11	-.13***	-.09	-.15***	-.10	-.13***	-.09
Heel gemakkelijk					-.29***	-.16	-.25***	-.14	-.27***	-.14	-.25***	-.13
Inkomen												
€1150 - €1600					.07***	.03	.07***	.03	.05**	.03	.05**	.02
€1600 - €2150					.01	.00	.01	.00	-.01	-.01	-.01	-.00
€2150 - €3500					-.00	-.00	-.00	-.00	-.03	-.02	-.02	-.01
€3500 of meer					-.09***	-.06	-.09***	-.06	-.12***	-.07	-.10***	-.06
Leeftijd												
26 - 35 jaar					.09***	.05	.09***	.05	.09***	.05	.06**	.03
36 - 45 jaar					.17***	.09	.17***	.09	.17***	.09	.12***	.06
46 - 55 jaar					.21***	.12	.21***	.12	.21***	.12	.16***	.09
56+ jaar					.21***	.16	.21***	.16	.21***	.16	.15***	.11
Geslacht												
Man					.02	.01	.02	.01	.02	.01	.02*	.02
Culturele Participatie												
											-.11***	-.17

Noot: Significante niveaus: * < .05, ** < .01, *** < .001; Noot 2: Lager onderwijs dient als referentie categorie
Noot 3: Niet rondkomen dient als referentie categorie; Noot 4: Inkomen minder dan €1150 per maand dient als referentie categorie
Noot 5: Leeftijdsgroep 15 - 25 jaar dient als referentie categorie; Noot 6: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.6 Model 3

Model 3 berekent het effect van huishoudsamenstelling op vervreemding met (echt)paar zonder kinderen als referentie categorie. In stap 1 ($F(3, 14930) = 138.68, p < .000$) is te zien dat Alleenstaand ($\beta = .13, p < .000$) en Alleenstaand met thuiswonende kinderen ($\beta = .06, p < .000$) een hogere mate van vervreemding ervaren dan de referentie groep. (Echt)paren met thuiswonende kinderen ($\beta = -.06, p < .000$) ervaren minder vervreemding dan de referentiecategorie. Echter lijkt het effect van huishoudsamenstelling met een R^2_{adjusted} van .03 verwaarloosbaar klein. Na het toevoegen van leeftijd in stap 2 ($R^2_{\text{adjusted}} = .07, F(7, 14386) = 147.98, p < .000$) verdwijnt het effect van (echt)paar met thuiswonende kinderen en neemt de grootte van het effect Alleenstaand met thuiswonende kinderen toe ($\beta = .09, p < .000$). Wederom zien we in dit model dat hoe ouder respondenten zijn hoe meer vervreemding zij ervaren en valt het op dat zowel in model 1, 2a, 2b en 3 de groep 36 – 45 jaar geen verschil vertoont met de referentiegroep 15 – 25 jaar. Om beter inzicht te krijgen in hoe de verschillende huishoudsamenstellingen vervreemding ervaren is een post-hoc test uitgevoerd. De Scheffe post-hoc test ($F(3, 13895) = 138,06, p < .000$) laat zien dat alleenstaanden ($\bar{x} = 2.4, SD = .67, p < .000$) en alleenstaanden met thuiswonende kinderen ($\bar{x} = 2.39, SD = .69, p < .000$) niet van elkaar verschillen, maar wel significant meer vervreemding ervaren dan (echt)paren ($\bar{x} = 2.23, SD = .60, p < .000$) en (echt)paren met kinderen ($\bar{x} = 2.13, SD = .63, p < .000$) waarmee hypothese 3 wordt verworpen.

Figuur 9: Herziend hypothese model 3

Tabel 10: OLS-regressie van huishoudsamenstelling op vervreemding - Model 3 – N = 14394

	Stap 1		Stap 2		Stap 3	
	R ² _{ajd} = .03***		R ² _{ajd} = .07***		R ² _{ajd} = .07***	
	b	β	b	β	b	β
Constant	2.23		2.06		2.07	
Huishoud samenstelling						
Alleenstaand	.18***	.13	.17***	.12	.17***	.12
(Echt)paar met thuiswonende kinderen	-.10***	-.06	.00	.00	.00	.00
Alleenstaand met thuiswonende kinderen	.17***	.06	.25***	.09	.25***	.09
Leeftijd						
26 - 35 jaar			-.07**	-.04	-.07**	-.04
36 - 45 jaar			.02	.01	.02	.01
46 – 55 jaar			.13***	.08	.13***	.08
56+ jaar			.28***	.21	.28***	.21
Geslacht						
Man					-.01	-.01

Noot: Significantie niveau' s: * < .05, ** < .01, *** < .001

Noot 2: (Echt)paar zonder kinderen dient als referentie categorie

Noot 3: Leeftijdsgroep 15-25 jaar dient als referentie categorie

Noot 4: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.7 Model 4

In stap 1 ($F(1, 14343) = 845.08, p < .000$) verklaart de score op sociale omgeving 6% van de totale variatie in vervreemding. Hoe hoger de score op sociale omgeving des te lager de ervaren vervreemding ($\beta = -.24, p < .000$). Na het toevoegen van leeftijd in stap 2 ($F(5, 14339) = 374.95, p < .000$) en geslacht ($F(6, 14338) = 313.65, p < .000$) neemt de R^2_{adjusted} toe naar 12%, maar vindt er geen noemenswaardige verandering plaats in sociale omgeving waarmee hypothese 4 bevestigd wordt.

Tabel 1.1: OLS-regressie van sociale omgeving op vervreemding - Model 4 – N = 14345

	Stap 1		Stap 2		Stap 3	
	b	β	b	β	b	β
Constant	2.96		2.86		2.87	
Sociale omgeving		-.19***		-.21***		-.21***
		-.24		-.26		-.26
Leeftijd						
				-.06**		-.06**
				-.04		-.03
				.04*		.05*
				.02		.03
				.17***		.17***
				.10		.10
				.34***		.34***
				.26		.26
Geslacht						
						-.03*
						-.02

Noot: Significantie niveau' s: * < .05, ** < .01, *** < .001

Noot 2: Leeftijdsgroep 15-25 jaar dient als referentie categorie

Noot 3: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.8 Model 5

In stap 1 ($F(1, 14292) = 681.26, p < .000$) zien we een negatief effect van contact met mensen via internet ($\beta = -.21, p < .000$) op de mate van ervaren vervreemding. De effectgrootte is met een R^2_{adjusted} van 5% klein. In stappen 2 ($R^2_{\text{adjusted}} = .08, F(5, 14288) = 240.34, p < .000$) en 3 ($R^2_{\text{adjusted}} = .08, F(6, 14287) = 201.70, p < .000$) zien we geen noemenswaardige veranderingen. Model 5 ontkracht hiermee hypothese 5. Er is een klein, negatief effect zichtbaar van contact met mensen via internet en vervreemding.

Figuur 10: Herziend hypothese model 5

Tabel 12: OLS-regressie van contact met mensen via internet op vervreemding - Model 5 - $N = 14294$

	Stap 1		Stap 2		Stap 3	
	b	β	b	β	b	β
Constant	2.55		2.40		2.41	
Contact met mensen via internet						
		-.21		-.18		-.18
Leeftijd						
26 - 35 jaar			-.09***	-.05	-.08***	-.05
36 - 45 jaar			.01	.00	.01	.01
46 - 55 jaar			.12***	.07	.12***	.07
56+ jaar			.22***	.17	.22***	.17
Geslacht						
Man					-.03**	-.02

Noot: Significante niveau' s: * < .05, ** < .01, *** < .001

Noot 2: Leeftijdsgroep 15-25 jaar dient als referentie categorie

Noot 3: Geslacht vrouw dient als referentie categorie

4.9 Model 6

De eerste stap bestaat uit het toevoegen van model 1 ($F(4, 13948) = 463.03, p < .000$) aan de regressieanalyse. Discriminatie ($\beta = .06, p < .000$), taalhelp ($\beta = .11, p < .000$), politiek- ($\beta = -.21, p < .000$) en sociaal vertrouwen ($\beta = -.16, p < .000$) hebben allen een significant effect op de mate van ervaren vervreemding en verklaren 12% van de totale variatie. In stap 2 ($F(20, 13932) = 318.29, p < .000$) worden de variabelen uit model 2b toegevoegd aan de analyse. De R^2_{adjusted} neemt toe tot 29%. Model 1 en 2b lijken elkaar te complementeren doordat er een hogere R^2_{adjusted} wordt behaald dan bij een losse analyse op vervreemding (model 1 $R^2_{\text{adjusted}} = .17$; model 2b $R^2_{\text{adjusted}} = .26$). Het belangrijkste verschil is dat de categorie redelijk rondkomen ($\beta = .04, p = .01$) nu een klein significant effect vertoont op de mate van ervaren vervreemding waar deze in 4.5 Model 2b niet significant is. In stap 3 ($F(23, 13929) = 282.90, p < .000$) wordt huishoudsamenstelling toegevoegd. De effectgrootte lijkt beperkt met een R^2_{adjusted} toename van 2% ($R^2_{\text{adjusted}} = .31$). De categorieën alleenstaand ($\beta = .07, p < .000$) en alleenstaand met thuiswonende kinderen ($\beta = .02, p = .05$) versterken het gevoel van vervreemding ten opzichte van de referentiecategorie (echt)paar zonder thuiswonende kinderen. Het effect van €3500 of meer verdienen valt weg. In stappen 4 ($F(24, 13928) = 271.17, p < .000$) en 5 ($F(25, 13927) = 265.55, p < .000$) worden respectievelijk sociale omgeving en contact met mensen via internet toegevoegd. Het effect van deze predictoren is verwaarloosbaar klein gezien de geringe toename in effectgrootte ($R^2_{\text{adjusted}} = .32$). Na het toevoegen van leeftijd en geslacht zien dat de variabelen sociale omgeving ($\beta = -.02, p = .03$) en contact met mensen via internet ($\beta = -.07, p < .000$) een klein effect hebben op de mate van vervreemding. De categorie redelijk rond kunnen komen verliest zijn significantie.

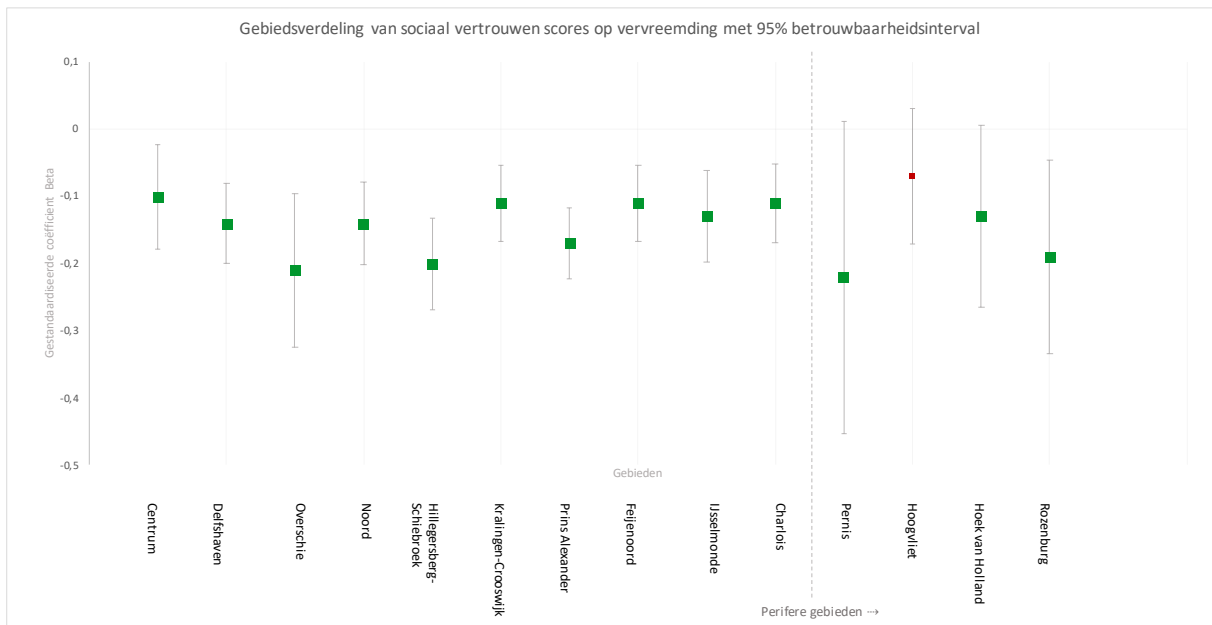
Waar in voorgaande analyses een lijn te zien was van een sterker vervreemdingseffect bij oudere respondenten; zien we in stap 6 dat het effect van de leeftijdsgroepen 36 – 45 jaar ($\beta = .05, p < .000$), 46 – 55 jaar ($\beta = .08, p < .000$), en 56+ jaar ($\beta = .10, p < .000$), relatief hetzelfde verschillen van de referentiecategorie 15 – 25 jaar. De overige predictoren blijven vrijwel onveranderd. Om een beter inzicht te krijgen in de verschillen in vervreemding tussen de verschillende leeftijdsgroepen is een Scheffe post-hoc test uitgevoerd waaruit naar voren komt dat er een relatief rechtlijnig verband te zien is tussen leeftijd en vervreemding. De leeftijdsgroepen 56 jaar en ouder ($\bar{x} = 2.41, SD = .61, p < .000$) en 46 – 55 jaar ($\bar{x} = 2.25, SD = .67, p < .000$) verschillen significant van elkaar en alle andere leeftijdsgroepen. De categorieën 15 – 25 ($\bar{x} = 2.11, SD = .64$), 26 – 35 ($\bar{x} = 2.05, SD = .65$) en 36 – 45 jaar ($\bar{x} = 2.14, SD = .65$) scoren nagenoeg hetzelfde op vervreemding.

Tabel 13: OLS-regressie van discriminatie, taalhulp, politiek- en sociaal vertrouwen, opleidingsniveau, betaald werk, rondkomen, inkomen, culturele participatie, huishoudsamenstelling, sociale omgeving en internetcontact op vervreemding - Model 6 – N = 13953

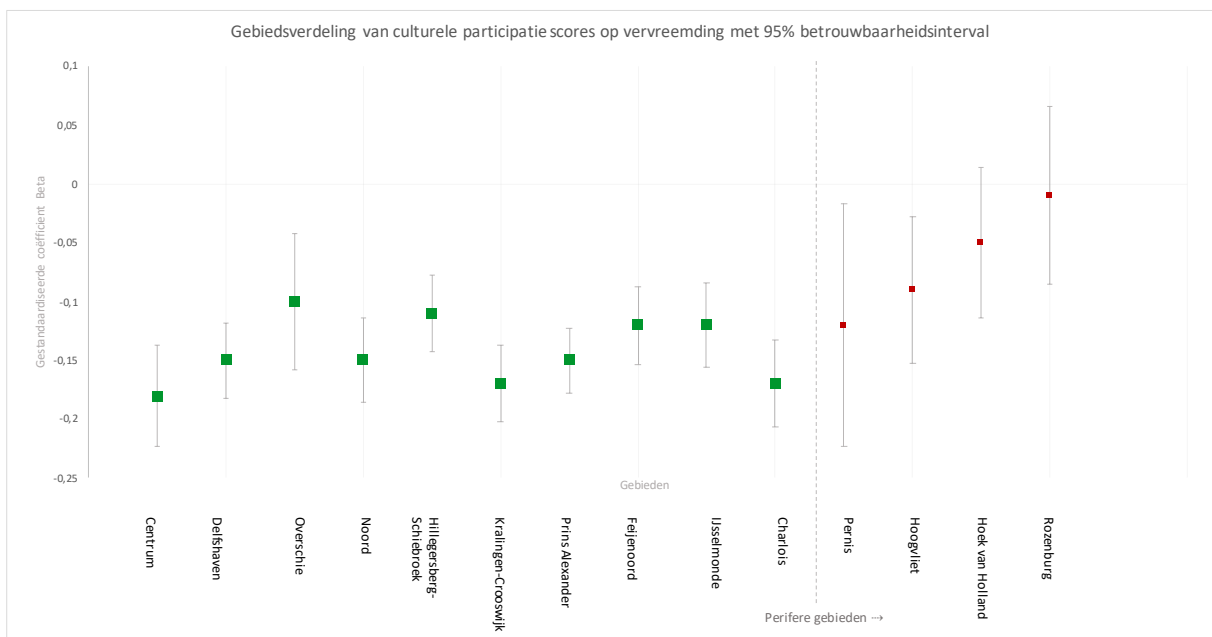
		Step 1 R ² <i>adj</i> = .12***	Step 2 R ² <i>adj</i> = .29***	Step 3 R ² <i>adj</i> = .31***	Step 4 R ² <i>adj</i> = .32***	Step 5 R ² <i>adj</i> = .32***	Step 6 R ² <i>adj</i> = .33***						
		b	β	b	β	b	β	b	β	b	β		
Model 1	Constant	3.52		3.68		3.65		3.65		3.70		3.55	
	Discriminatie	.10***	.06	.11***	.06	.11***	.06	.11***	.06	.11***	.06	.12***	.07
	Taalhulp	.28***	.11	.15***	.06	.16***	.06	.16***	.06	.16***	.06	.17***	.06
	Politiek vertrouwen	-.20***	-.21	-.13***	-.14	-.13***	-.14	-.13***	-.14	-.13***	-.14	-.12***	-.13
	Sociaal vertrouwen	-.17***	-.16	-.15***	-.14	-.14***	-.13	-.13***	-.13	-.13***	-.12	-.13***	-.13
Model 2a/b	Opleidingsniv												
	Geen onderwijs			-.05	-.01	-.06	-.01	-.06	-.01	-.07	-.01	-.07	-.01
	Middelbaar onderwijs			-.06***	-.04	-.06***	-.04	-.06***	-.04	-.05***	-.03	-.04***	-.03
	Hoger middelbaar onderwijs			-.10***	-.04	-.10***	-.04	-.10***	-.04	-.08***	-.04	-.07***	-.03
	Hoger beroepsonderwijs			-.17***	-.11	-.17***	-.11	-.17***	-.11	-.16***	-.10	-.15***	-.10
	Wetenschappelijk onderwijs			-.18***	-.12	-.19***	-.12	-.19***	-.12	-.17***	-.11	-.15***	-.10
	Betaald werk			-.20***	-.15	-.19***	-.15	-.19***	-.15	-.18***	-.14	-.17***	-.13
	Rondkomen			.45***	.12	.44***	.12	.44***	.12	.44***	.12	.44***	.12
	Heel moeilijk			.23***	.10	.22***	.10	.22***	.10	.22***	.10	.21***	.10
	Moeilijk			.05**	.04	.04*	.03	.04*	.03	.04*	.03	.03	.02
	Redelijk			-.06**	-.04	-.07**	-.05	-.07**	-.05	-.07***	-.05	-.07***	-.05
	Gemakkelijk			-.15***	-.08	-.17***	.10	-.17***	-.10	-.17***	-.10	-.18***	-.10
	Inkomen			.06***	.03	.05**	.02	.05*	.02	.04*	.02	.04*	.02
	€1150 - €1600			.02	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.00	.00
	€1600 - €2150			.02	.01	.02	.02	.03	.02	.03*	.02	.01	.01
	€2150 - €3500			-.04*	-.03	.00	.00	.00	.00	.00	.00	-.02	-.01
	€3500 of meer			-.11***	-.17	-.11***	-.17	-.11***	-.17	-.10***	-.16	-.09***	-.14
Model 3	Culturele participatie												
	Huishoud samenstelling												
	(Echt)paar met thuiswonende kinderen			.10***	.07	.10***	.07	.10***	.07	.09***	.07	.09***	.06
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen			-.02	-.01	-.02	-.01	-.02	-.01	-.02	-.01	-.01	-.00
Model 4	Sociale omgeving												
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen			.04*	.02	.04*	.02	.04	.02	.05*	.02	.06**	.02
Model 5	Contact met mensen via internet												
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen			-.01	-.01	-.01	-.01	-.01	-.01	-.01	-.01	-.02*	-.02
Model 5	Contact met mensen via internet												
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen												
Model 5	Leertijd												
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen												
	26 - 35 jaar												
	36 - 45 jaar												
	46 - 55 jaar												
	56+ jaar												
Model 5	Geslacht												
	Alleenstaand met thuiswonende kinderen												
	Man												
	Man												

4.10 Gebiedsverdeling

De analyses uitgevoerd in model 7, terug te vinden in bijlage 1, laten zien dat er verschillen zijn te vinden in significantie en effect grootte van predictoren op vervreemding. De schattingen zijn gebaseerd op het volledige model gefilterd op gebied. In afbeelding 1 tot en met 4 zijn vier predictoren op het gebied van sociale cohesie (discriminatie, politiek- en sociaal vertrouwen) en participatie (culturele participatie) gevisualiseerd in een grafiek op β -scores met betrouwbaarheidsintervallen (BI). De groene vierkanten geven de gebieden aan waar de resultaten significant zijn en rood niet significant. Daarnaast is er een scheidingslijn aangebracht tussen de centrale en perifere gebieden van Rotterdam.

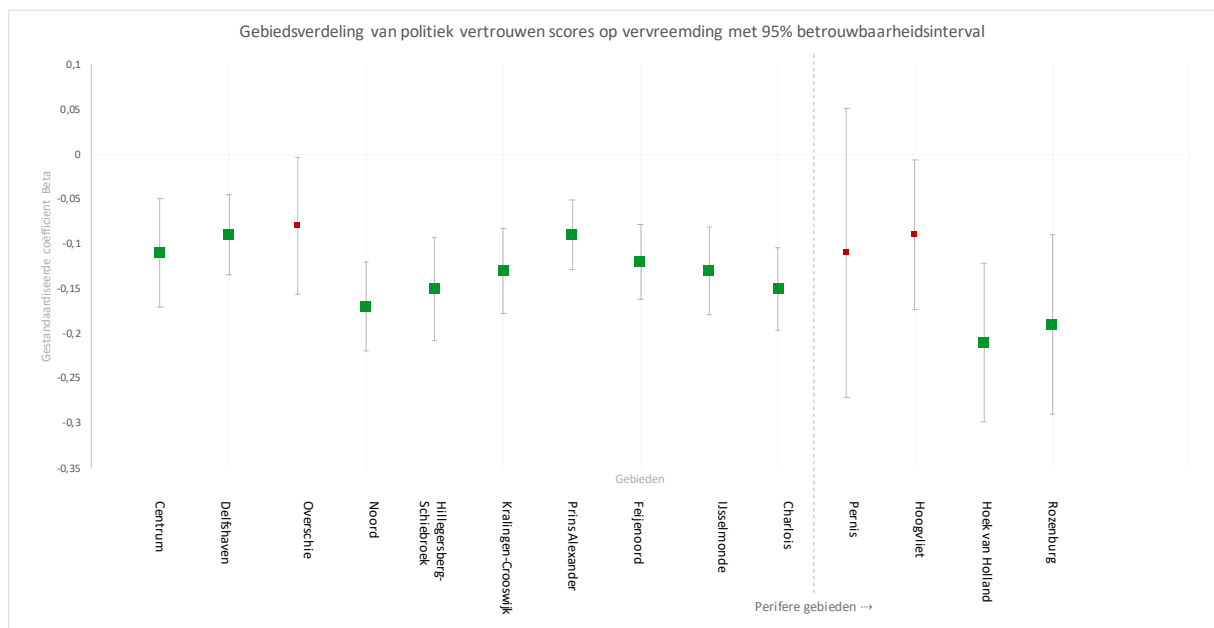

Grafiek 1: Betrouwbaarheidsintervallen sociaal vertrouwen

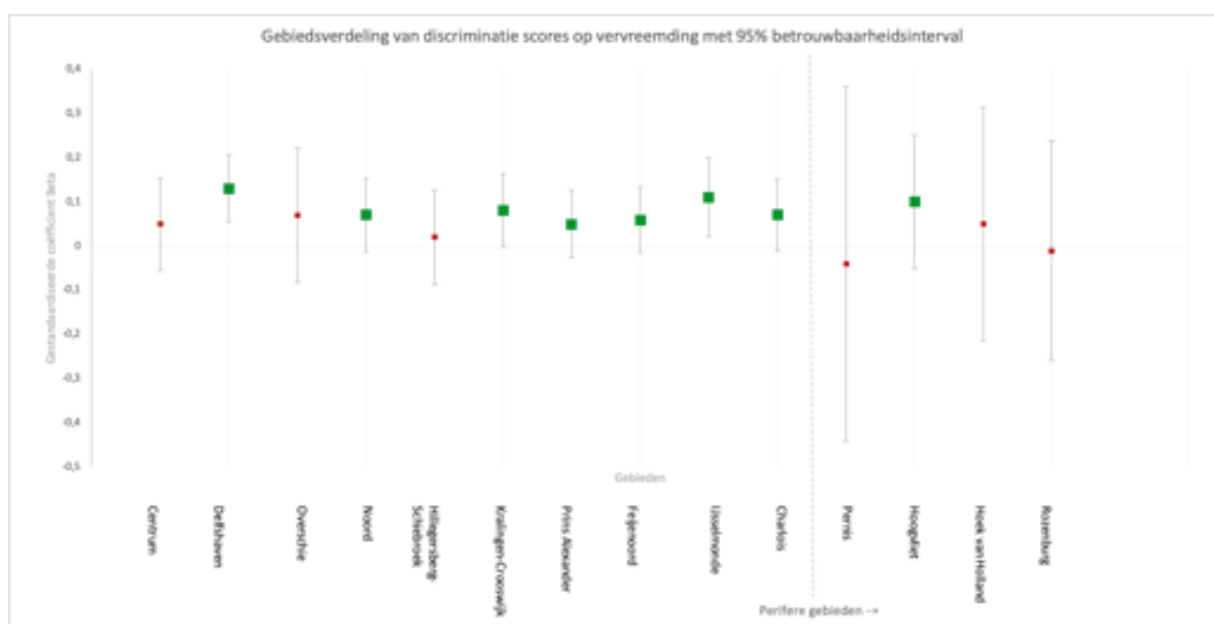

Grafiek 2: Betrouwbaarheidsintervallen culturele participatie

Het valt op dat de verklarende kracht voor de perifere gebieden een stuk lager is dan voor de overige gebieden. Dit wordt mogelijk verklaard door de relatief kleine sample groottes die tussen de $N = 173$ en $N = 527$ liggen. Daarnaast is te zien dat de grootste effecten van culturele participatie op vervreemding terug te zien zijn in de gebieden om het Centrum ($\beta = -.18, p < .000$) heen; Delfshaven ($\beta = -.15, p < .000$), Noord ($\beta = -.15, p < .000$), Kralingen-Crooswijk ($\beta = -.17, p < .000$). Het centrum van de stad huisvest het merendeel van de culturele instellingen van de stad wat mogelijk het effect van participatie in de omliggende gebieden verklaart (OBI, 2020). Het effect van sociaal vertrouwen is het grootst in Overschie ($\beta = -.21, p < .000$) waar relatief veel gezinnen wonen en Pernis ($\beta = -.22, p = .23$) wat bekend staat om z'n dorpse karakter (ibid.). In het algemeen laten de grafieken zien dat de effectgrootte tussen de gebieden verhoudingsgewijs weinig verschillen.

Grafiek 3: Betrouwbaarheidsintervallen politiek vertrouwen

Grafiek 4: Betrouwbaarheidsintervallen discriminatie

4.10.1 Post-hoc analyse

Om een beter beeld te krijgen van de scores op vervreemding per gebied is wederom een Scheffe post-hoc analyse uitgevoerd. Wat opvalt is dat de gebieden Centrum ($\bar{x} = 2.16$, $SD = .67$), Hillegersberg-Schiebroek ($\bar{x} = 2.13$, $SD = .59$), Kralingen-Crooswijk ($\bar{x} = 2.22$, $SD = .63$), Noord ($\bar{x} = 2.12$, $SD = .65$) en Overschie ($\bar{x} = 2.19$, $SD = .63$) de laagste scores op vervreemding hebben en hierin niet significant van elkaar verschillen. Dit valt binnen de verwachtingen gezien de kenmerken van deze gebieden. Ze huisvesten vaker hogere inkomens, (jonge) gezinnen en hoogopgeleide bewoners (ibid.). Zij verschillen hierin significant met de gebieden Feijenoord ($\bar{x} = 2.35$, $SD = .68$), Charlois ($\bar{x} = 2.40$, $SD = .69$) en IJsselmonde ($\bar{x} = 2.37$, $SD = .61$), die relatief laag scoren op de fysieke, sociale en veiligheidsindex van het wijkprofiel, en Hoogvliet ($\bar{x} = 2.40$, $SD = .62$) waar relatief veel ouderen wonen (ibid.). De resultaten van de regressieanalyse per gebied en post-hoc analyse zijn samengevoegd en gevisualiseerd in bijlage 3 waarbij rood de gebieden met hoogste vervreemding aangeven, oranje de gemiddelde scoren en groen de laagste scores op vervreemding.

5. Discussie

Het doel van de OLS-regressie analyses is te onderzoeken of predictoren uit het Wijkonderzoek gebruik kunnen worden om de mate van ervaren vervreemding te voorspellen. De belangrijkste resultaten zijn terug te vinden in tabellen 7, 8 en 9 waarin te zien is dat cohesie en socialisatie een belangrijke rol spelen in het vervreemdingsproces. In het onderdeel beleidsadvies wordt er dieper ingegaan op de implicaties die dit heeft op de huidige aanpak van extremisme en radicalisering van de gemeente Rotterdam, waar deze sterk is en waar er ruimte is voor verbetering.

Vanuit Bourdieu (2010; 1985; 1989; 1977) is er beargumenteerd dat vervreemding onderdeel is van onze sociale omgeving en voortkomt uit de ongelijke toegang tot middelen om 'mee te kunnen doen' in de samenleving. Dit verschil, in wat Bourdieu kapitaal noemt, leidt tot culturele en relationele afstand tussen individuen die succesvol assimileren (sociale mobiliteit) en die falen te assimileren (vervreemding). Aan de basis hiervan staat sociale cohesie als de som van betrokkenheid en vertrouwen binnen de samenleving. In tabel 7 is te zien dat de predictoren discriminatie en taalhulp een relatie vertonen met de ervaren vervreemding van respondenten wat laat zien dat het 'mee kunnen doen' en sociale betrokkenheid inderdaad een rol spelen in het vervreemdingsproces. Vanuit Klijn & Koppenjan (2016) en Newton (2001) wordt de rol van vertrouwen verduidelijkt; vertrouwen op de korte termijn (politiek) en de lange termijn (sociaal) is nodig in een inclusieve samenleving. Tabel 7 laat zien dat beide predictoren een negatieve relatie vertonen met vervreemding. De bevestiging van hypothesen 1a tot en met 1d bekrachtigt de rol die sociale cohesie speelt in het verklaren van de mate van ervaren vervreemding. In de totale analyse, terug te vinden in tabel 13, is te zien dat de operationalisering rondom cohesie 12% van de totale variatie verklaart wat iets minder dan de helft is van de totale verklarende kracht van het model (33%).

Een groot deel van onze interacties vinden binnen culturele en sportieve activiteiten plaats. In model 2 staat het socialiserende effect van culturele participatie op vervreemding centraal. Driessen & Smit (2007) onderschrijven het belang van sociaal en cultureel kapitaal in het creëren van kansen om succesvol te integreren. Belangrijk is dat tabel 8 laat zien dat culturele participatie niet op zichzelf staat, maar medebepaald wordt door opleidingsniveau, het hebben van betaald werk (een andere belangrijke bron van sociale interacties), rond kunnen komen en huishoudinkomen. De verwachting was dat de verklarende variabelen op culturele participatie hun eigen directe effect hebben op vervreemding. De resultaten in tabel 9 bevestigen dit effect en laat zien dat een deel van de relatie gemedieerd lijkt te worden door culturele participatie. De bevestiging van hypothesen 2a tot en met 2d en het aantonen van een effect in hypothese 2e bevestigt dat cultureel kapitaal (medebepaald door sociaal en economisch kapitaal) een belangrijke rol speelt in het socialisatieproces van respondenten en daarmee een belangrijke relatie vertoont met de mate van ervaren vervreemding. In tabel 13 is te zien dat de operationalisering rondom socialisatie 17% van de totale variatie op

vervreemding verklaart. Cumulatief gezien verklaren cohesie (12%) en socialisatie (17%) in totaal 29% van de totale variatie.

Van de predictoren huishoudsamenstelling, sociale omgeving en contact via internet is in tabellen 10 tot en met 12 aangetoond dat zij een rol spelen in de mate van ervaren vervreemding. Echter is de verklarende kracht hiervan (in totaal 3% van de totale 33%) in verhouding tot modellen 1 en 2 zo klein dat deze binnen het beleidsadvies niet meegewogen worden.

Als laatste is er gekeken naar verschillen in verklarende variabelen binnen de 14 gebieden van Rotterdam. De resultaten, terug te vinden in bijlage 1 en gevisualiseerd in grafieken 1 tot en met 4, laten zien dat er verschillen zijn, maar deze relatief klein zijn. De mediaan scores op vervreemding van de gebieden laten duidelijk zien dat deze door Rotterdam verschillen. In de kaart in bijlage 3 is te zien dat er in de gebieden ten zuiden van de Maas relatief meer vervreemding wordt ervaren. Door het inzichtelijk maken van de verschillen tussen gebieden kan de huidige aanpak efficiënter worden ingezet door te prioriteren op de gebieden waar vervreemding het grootst is.

Concluderend kan er een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag: Wat zijn de belangrijkste predictoren die de mate van ervaren vervreemding beïnvloeden? De operationalisering van sociale cohesie (bestaande uit discriminatie, taalhelp, politiek- en sociaal vertrouwen) en socialisatie (bestaande uit culturele participatie, opleidingsniveau, betaald werk, rond kunnen komen en huishoudinkomen) kunnen met een R^2_{ajd} van 29% van de totale variatie op vervreemding verklaren.

Tabel 14: Overzicht hypotheses

1a	Individuen die zich gediscrimineerd voelen scoren hoog op vervreemding	✓
1b	Individuen die taalhelp nodig hebben scoren hoog op vervreemding	✓
1c	Individuen die hoog scoren op politiek vertrouwen scoren laag op vervreemding	✓
1d	Individuen die hoog scoren op sociaal vertrouwen scoren laag op vervreemding	✓
2b-M	Hoger opgeleiden individuen scoren hoger op culturele participatie	✓
2c-M	Individuen die betaald werk hebben scoren hoger op culturele participatie	✓
2d-M	Individuen in huishoudens die moeilijk kunnen rondkomen participeren minder	✓
2e-M	De hoogte van het huishoudinkomen heeft geen effect op culturele participatie	✗
2a-D	Individuen die hoog scoren op culturele participatie scoren laag op vervreemding	✓
2b-D	Hoger opgeleiden individuen scoren laag op vervreemding	✓
2c-D	Individuen die betaald werk hebben scoren lager op vervreemding	✓
2d-D	Individuen in huishoudens die moeilijk kunnen rondkomen ervaren meer vervreemding	✓
2e-D	De hoogte van het huishoudinkomen heeft geen effect op vervreemding	✗
3	Huishoudsamenstelling heeft geen effect op vervreemding	✗
4	Individuen die tevreden zijn over hun sociale omgeving ervaren minder vervreemding dan mensen die ontevreden zijn over hun woonbuurt.	✓
5	Individuen die veel contact zoeken via internet ervaren meer vervreemding	✗

5.1 Beperkingen

Radicalisering is een complex probleem dat vanuit veel invalshoeken benaderd kan worden waarvan vervreemding één mogelijk startpunt van onderzoek is. Het doel van het onderzoek is niet om een alles omvattend oplossing aan te dragen, maar de gemeente Rotterdam specifieke handvaten aan te reiken om de aanpak radicalisering 2018 – 2022 effectiever en efficiënter in te kunnen zetten. Door het transversale (cross-sectional) karakter van het onderzoek kan er vastgesteld worden dat er een relatie is tussen de verklarende variabelen en vervreemding, maar stelt deze methode ons niet in staat om causaliteit vast te stellen. Daarnaast focust veel onderzoek omtrent culturele participatie, opleidingsniveau en inkomen zich op etno-rationale verschillen. Binnen dit onderzoek wordt er geen onderscheid gemaakt op basis van etnische en raciale afkomst, maar wordt er on-gediscrimineerd gekeken naar de rol van cohesie, socialisatie en de overige predictoren op vervreemding. Het ligt buiten het bestek van dit onderzoek om in te gaan op de implicaties die dit heeft op de operationalisering en resultaten van dit onderzoek, maar past wel in de lijn met de doelstelling van de gemeente Rotterdam om de etnische en raciale afkomst van individuen geen rol te laten spelen in beleidsmatige beslissingen. Als laatste, de beschrijvende statistieken in tabel 6 laten zien dat een groot deel van de respondenten bestaat uit individuen die relatief veel verdienen, ouder zijn en een hoge opleiding hebben genoten. In de huidige manier van enquêteren lijken de mensen die de meeste vervreemding ervaren buiten het onderzoek te vallen. Om een representatievere enquête te krijgen zou het advies zijn (nog) actiever in te zetten op het bereiken van kwetsbare personen binnen de Rotterdamse samenleving.

5.2 Toekomstig onderzoek

Allereerste komt in de discussie naar voren dat sociale cohesie en participatie, geoperationaliseerd als twee distinctieve modellen, een sterke relatie vertonen met vervreemding. Echter laat de theorie van Bourdieu ook zien dat deze twee processen niet onafhankelijk van elkaar bestaan. Toekomstig onderzoek zou gebaat zijn bij het uitdiepen van de interactie tussen sociale cohesie en socialisatie. Ten tweede laat de regressieanalyse gefilterd op gebied zien dat vervreemding niet overal op dezelfde manier wordt verklaard. En alhoewel er nu al interessante verschillen waar te nemen zijn kan dit aangescherpt worden door de analyse toe te passen op de 71 wijken van de stad. Een gebied zoals Noord kent hele jonge en welvarende wijken zoals Blijdorp en Bergpolder, maar ook het Oude Noorden wat zich kenmerkt door relatief veel eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen. Hierdoor is het aannemelijk dat er belangrijke nuance verschillende gemist worden door de 71 wijken te generaliseren naar 14 gebieden. Ten derde, alhoewel het buiten de omvang van dit onderzoek valt, biedt het vervreemdingsmodel radicalisering (zie: bijlage 2) theoretische handvaten om de actielijnen (3) deskundigheidsbevordering en (4) disengagement en deradicaliseren aan te scherpen. Het model biedt aanknopingspunten om binnen de persoonsgebonden aanpak casus en fase specifieke interventies te ontwerpen.

6. Beleidsadvies

De huidige *Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie* loopt van 2018 tot en met 2022. Aan de basis staan de lessen geleerd uit het programma van 2015 – 2018 waaruit geconcludeerd is dat de huidige aanpak een meer integrale benadering vereist. In deze herijkte aanpak wordt ingezoomd op de actielijnen (1) depolarisatie en verminderen van spanningen en (2) vergroten van weerbaarheid tegen radicalisering, extremisme en polarisatie.

Om de beleidsadviezen te concretiseren zijn in bijlage 4 drie zaken uitgewerkt: (1) hoe door middel van een integralere aanpak de representativiteit van het wijkonderzoek vergroot kan worden, (2) hoe de beleidsprogramma's van Maatschappelijke Ontwikkeling, Integratie en Samenleven, Dienstverlening en team Risicogroepen overlappen en (3) hoe dit er in de praktijk uit kan zien aan de hand van de Black Lives Matter beweging in Rotterdam.

6.1 Actielijn 1

De eerste van de vier actielijnen legt de focus op het depolariseren van de samenleving gegrond in de constatering dat toenemende polarisatie het 'wij versus zij' denken en daarmee de sociale verdeling binnen de samenleving vergroot. Dit ligt in lijn met de theoretische bevindingen uit het onderzoek waarin McNeil-Willson et al. (2019) stellen dat polarisatie een belangrijke voedingsbodem is binnen het radicaliseringsproces en de bevindingen van Bourdieu & Wacquant (2013) en Black (2004) die de relationele afstand tussen culturele minder- en meerderheden beschrijven. Polarisatie binnen de actielijn wordt in kaart gebracht, gemonitord en aangepakt via de volgende strategieën: Polarisatiestrategie waarin een dreigingsbeeld wordt gevormd van de belangrijkste knelpunten binnen de Rotterdamse samenleving; het investeren in een netwerk van sleutelpersonen die onderdeel zijn van, en vertrouwd zijn met de verschillende (culturele) groepen binnen de stad; het uitvoeren van QuickScans en analyses om te bepalen in hoeverre er sprake is van polarisatie binnen bepaalde groepen of over bepaalde thema's. Wat opvalt is dat alle drie de strategieën aan de oppervlakte blijven en er hier voorbijgegaan wordt aan het individuele karakter van polarisatie. Vanuit Brandsma (2016) is besproken dat polarisatie een lastig concept is omdat het onderdeel is van het gedachtenproces van het individu. Sikkens et al. (2018) vult dit aan door te stellen dat het in de kern draait om persoonlijke uitsluiting van de bredere samenleving. De aanpak van polarisatie binnen de Rotterdamse samenleving zou dus gebaat zijn bij een sterkere focus op een individuelere aanpak binnen groepen en thema's die vanuit de QuickScans, sleutelpersonen en de polarisatiestrategie naar voren komen.

De operationalisering en analyses rondom vervreemding focussen zich op de ontkoppeling van individuen en de bredere samenleving. Tabel 7 en 13 laten zien dat de verkenningen rondom cohesie een belangrijke rol spelen in het vervreemdingsproces. Hierin komt naar voren dat de noodzaak van taalhulp en ervaringen met discriminatie een positieve relatie vertonen met het gevoel van vervreemding en politiek- en sociaal vertrouwen een negatief verband tonen. Het advies is om nauwer samen te werken met de clusters Maatschappelijk Ontwikkeling, team Integratie & Samenleven en Dienstverlening om met name in te zetten op de aspecten discriminatie en taalhulp. Door deze aspecten meer integraal aan te pakken kan

er beter geacteerd worden op de verschillende niveaus waarop discriminatie plaats vindt (denk hierbij aan institutionele en sociale discriminatie) en kan binnen deze samenwerking sneller informatie van en naar de juiste plekken gebracht worden. Daarnaast speelt het investeren in sleutelpersonen en faciliteren van gesprekken en dialoogbijeenkomsten in op het aspect van sociaal vertrouwen, maar biedt nog ruimte in het vergroten van vertrouwen in het gemeentebestuur, politie, brandweer en ambulance. Het devies is een cluster overstijgende aanpak waar geïnvesteerd wordt in een inclusief ecosysteem binnen de Rotterdamse gemeenschap. Belangrijk is dat het hier niet hoeft te gaan over het opzetten van nieuwe campagnes en programma's, maar om het bundelen van krachten en de informatie uit analyses en QuickScans⁹ van team Risicogroepen te gebruiken om bestaande aanpakken gericht in te zetten.

6.2 Actielijn 2

Actielijn 2 focust zicht op het vergroten van de weerbaarheid van Rotterdammers tegen extreem gedachtengoed door in te zetten op: vader- en moedergroepen waarin de kennis en vaardigheden rondom gevoelige thema's en opvoeden worden vergroot; meiden- en jongerengroepen waarin het kritisch denkvermogen van kwetsbare jongen wordt versterkt en educatieve trajecten waarin theater- en filmprojecten worden gekoppeld aan lessen over burgerschap. Belangrijk is dat discriminatie hier wederom terugkomt maar ditmaal als cruciaal onderdeel in het stimuleren van democratisch burgerschap. De tweede actielijn sluit nauw aan op de operationalisering van socialisatie waarin Toepoel (2011) concludeert dat (culturele) participatie integratie stimuleert. Driessen & Smit (2007) en Nagel & Ganzeboom (2002) vullen dit aan door te stellen dat sociaal en culturele participatie en cognitieve vaardigheden aan elkaar gelinkt zijn wat de inzet op educatieve projecten voor vaders, moeders, meiden en jongeren theoretisch onderbouwt. Naast het opleiden en trainen van kwetsbare Rotterdammers laten Yaish & Katz-Gerro (2010) en Falk & Katz-Gerro (2016) zien dat economische middelen een rol spelen in het participatie en vervreemdingsproces; elementen die binnen de huidige aanpak niet naar voren komen.

De resultaten van de analyses rondom socialisatie zijn terug te vinden in tabellen 8, 9 en 13 welke laten zien dat culturele participatie, het rond kunnen komen en opleidingsniveau belangrijke rollen vervullen binnen vervreemding, en belangrijker nog, dat deze versterkende effecten op elkaar hebben. Dit duidt erop dat een aanpak rondom socialisatie het beste gebaat is bij een totaaloplossing waarin het stimuleren van culturele participatie gecombineerd wordt met educatieve en financiële middelen. De huidige strategieën (vader- en moeder groepen, meiden- en jongerengroepen en educatieve trajecten) zullen een groter effect hebben op het verminderen van vervreemding wanneer deze integraal ingezet worden. Dit wordt ondersteund door de bevindingen van een post-hoc test op leeftijd waarin, tegen de verwachting en bevindingen van Sieckelink (2017), de hogere leeftijdscategorieën meer vervreemding ervaren, maar de onderlinge verschillen relatief klein zijn. Bij een integrale inzet van bestaande strategieën kan gedacht worden aan het combineren van de verschillende trainingen gericht op jongeren en ouders binnen bestaande theater- en filmtrajecten. Hierin kan opgetrokken worden met Maatschappelijke Ontwikkeling die in de aanpak *Relax*. Dit is

⁹ De QuickScans methodiek stelt de gemeente in staat in een kort tijdsbestek een beeld te vormen van de actuele (gepolariseerde) situaties in wijken en gebieden.

Rotterdam ook gebruik maken van oa. theater- en filmtrajecten om Rotterdammers te trainen in het omgaan met (culturele)diversiteit. Daarnaast zijn er nog de losse effecten van culturele participatie, het rond kunnen komen en opleidingsniveau. Hier is wederom het advies nauwer samen te werken met de clusters Maatschappelijke Ontwikkeling, Team Integratie & Samenleven en Dienstverlening om bestaande informatie, met name over financiële en maatschappelijke ondersteuning, bij de kwetsbare groepen binnen Rotterdam te krijgen en bestaande projecten als de Rotterdampas, die de financiële drempel van culturele activiteiten sterk omlaaghaalt, bij een breder publiek aan de man te krijgen.

6.3 Afsluitende opmerkingen

In de korte evaluatie van actielijnen 1 en 2 komt naar voren dat zij gesteund worden door bredere wetenschappelijke bevindingen en de statistische resultaten uit de analyses op vervreemding. Op basis van de analyses is een aantal aanvullende adviezen geformuleerd waar het advies is dat door middel van een sterkere integrale aanpak de huidige maatregelen, plannen en strategieën gericht ingezet kunnen worden. Daarmee is er een concreet antwoord gevormd op de beleidsvraag: Hoe kan vervreemding gebruikt worden om de huidige interventies op het gebied van depolarisatie en vergroten van weerbaarheid van de Gemeente Rotterdam effectiever in te zetten? Voor team risicogroepen is een coördinerende rol weggelegd waarin zij met haar kennis over de kwetsbare groepen en thema's binnen de Rotterdamse samenleving kan sturen op een inclusief en gelijkwaardig ecosysteem. Als laatste, kan door middel van vervreemding de aanpak rondom extremisme en radicalisering concreter in een sociale context geplaatst worden. In lijn met de voorgestelde integralere aanpak is het advies de aanpak te hervormen naar Aanpak radicalisering, extremisme en vervreemding en de aanpak 2022 – 2026 af te stemmen met de beleidsprogramma's van Maatschappelijke Ontwikkeling en Dienstverlening.

7. Conclusie

Dit onderzoek stelde als doel te onderzoeken of het concept vervreemding meetbaar gemaakt kan worden als alternatief voor het meten radicalisering. Vanuit het wijkonderzoek 2019 zijn een aantal predictoren opgesteld waaruit naar voren komt dat sociale cohesie (gemeten aan de hand van discriminatie, taalhulp, politiek- en sociaal vertrouwen) en socialisatie (gemeten aan de hand van opleidingsniveau, het hebben van betaald werk, inkomen, rondkunen komen en culturele participatie) de belangrijkste relaties vertonen met de mate van ervaren vervreemding. Op basis van de bevinden zijn een aantal beleidsadviezen geformuleerd op de Aanpak radicalisering en extremisme 2018 – 2022 waar het devies is te investeren in een integralere en cluster overstijgende aanpak.

Bibliografie

- AIVD. (2013). *Links Activisme en Extremisme in Nederland*.
- AIVD. (2018). *Rechts-extremisme in Nederland Een fenomeen in beweging*.
<https://doi.org/10.1007/s00270-010-9903-1>
- Aly, A. (2013). The policy response to home-grown terrorism: Reconceptualising prevent and resilience as collective resistance. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 8(1), 2–18. <https://doi.org/10.1080/18335330.2013.789594>
- August, M. (2014). Challenging the rhetoric of stigmatization: The benefits of concentrated poverty in Toronto's Regent Park. *Environment and Planning A*, 46(6), 1317–1333.
<https://doi.org/10.1068/a45635>
- Badar, M. E. (2016). The road to genocide: The propaganda machine of the self-declared Islamic State (IS). In *International Criminal Law Review* (Vol. 16).
<https://doi.org/10.1163/15718123-01603004>
- Bahdi, R. (2003). No exit: racial profiling and Canada's war against terrorism. *Osgoode Hall Law Journal*, 41, 293–316. Retrieved from
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1716893
- Bakker, E. (2006). *Jihadi terrorists in Europe: their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study*. The Hague.
- Bartlet, J., & Miller, C. (2012). The edge of violence: Towards telling the difference between violent and non-violent radicalization. *Terrorism and Political Violence*, 24(1), 1–21.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2011.594923>
- Bélanger, J. J., Moyano, M., Muhammad, H., Richardson, L., Lafrenière, M. A. K., McCaffery, P., ... Nociti, N. (2019). Radicalization leading to violence: A test of the 3N model. *Frontiers in Psychiatry*, 10(FEB), 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00042>
- Bianchi, S. M., & Robinson, J. (1997). What Did You Do Today? Children's Use of Time, Family Composition, and the Acquisition of Social Capital. *Journal of Marriage and the Family*, 59(2), 332. <https://doi.org/10.2307/353474>
- Black, D. (2004). The Geometry of Terrorism. *Sociological Theory*, 22(1), 14–25.
- Blommaert, L., Coenders, M., & van Tubergen, F. (2014). Discrimination of Arabic-named applicants in the Netherlands: An internet-based field experiment examining different phases in online recruitment procedures. *Social Forces*, 92(3), 957–982.
<https://doi.org/10.1093/sf/sot124>
- Borum, R. (2011a). Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 7–36. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>
- Borum, R. (2011b). Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 37–62.
<https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.2>
- Bouhana, N., & Wikstrom, P.-O. H. (2008). *Theorizing Terrorism: Terroris as moral action*.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline Of A Theory Of Practice*. New York: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1985). The Social Space and the Genesis of Group. *Theory and Society*, 14(6), 723–744. <https://doi.org/10.2307/657373>
- Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological Theory*, 7(1), 14–25.
- Bourdieu, P. (1999). Site Effects. In *The weight of the world : social suffering in contemporary society* (pp. 123–129). Standford: Stanford Univiserity Press.
- Bourdieu, P. (2010). *Distinction*. Oxon: Routledge.

- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2013). Symbolic capital and social classes. *Journal of Classical Sociology*, 13(2), 292–302. <https://doi.org/10.1177/1468795X12468736>
- Bramson, A., Grim, P., Singer, D. J., Berger, W. J., Sack, G., Fisher, S., ... Holman, B. (2017). Understanding polarization: Meanings, measures, and model evaluation. *Philosophy of Science*, 84(1), 115–159. <https://doi.org/10.1086/688938>
- Brandsma, B. (2016). *Polarisatie. Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken*. BB in Media.
- Calabrese, R. L. (1988). The Effects of Family Factors on Levels of Adolescent Alienation. *The High School Journal*, 71(4), 187–191.
- CBS. (2020). CBS in uw buurt.
- Chen, S. H., Chen, Y.-C., & Liu, J.-T. (2019). *The impact of family composition on educational achievement*.
- Christin, A. (2012). Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, 40(5), 423–443. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2012.07.003>
- Chuang, Y., & D’Orsogna, M. R. (2019). *Mathematical Models of Radicalization and Terrorism*. (April). Retrieved from <http://arxiv.org/abs/1903.08485>
- Crone, M., & Harrow, M. (2011). Homegrown Terrorism in the West. *Terrorism and Political Violence*, 23(4), 521–536. <https://doi.org/10.1080/09546553.2011.571556>
- Dean, D. G. (1961). Alienation: Its Meaning and Measurement. *American Sociological Review*, 26(5), 753–758.
- Doosje, B., Loseman, A., & van den Bos, K. (2013). Determinants of Radicalization of Islamic Youth in the Netherlands: Personal Uncertainty, Perceived Injustice, and Perceived Group Threat. *Journal of Social Issues*, 69(3), 586–604. <https://doi.org/10.1111/josi.12030>
- Driessen, G., & Smit, F. (2007). Effects of immigrant parents’ participation in society on their children’s school performance. *Acta Sociologica*, 50(1), 39–56. <https://doi.org/10.1177/0001699307074882>
- Duffy, D. (2009). Alienated radicals and detached deviants: What do the lessons of the 1970 Falls Curfew and the alienation-radicalisation hypothesis mean for current British approaches to counter-terrorism? *Policy Studies*, 30(2), 127–142. <https://doi.org/10.1080/01442870902723493>
- Esteban, Joan-maria, & Ray, D. (1994). On the Measurement of Polarization. *Econometrica*, 62(4), 819–851.
- Esteban, Joanand, & Ray, D. (2012). Comparing Polarization Measures. *The Oxford Handbook of the Economics of Peace and Conflict*, (May 2018), 1–27. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195392777.013.0007>
- Falk, M., & Katz-Gerro, T. (2016). Cultural participation in Europe: Can we identify common determinants? *Journal of Cultural Economics*, 40(2), 127–162. <https://doi.org/10.1007/s10824-015-9242-9>
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4th ed.). London: SAGE Publications Ltd.
- Gemeente Rotterdam. (2018). *Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie 2018-2022*. Retrieved from <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/radicalisering/Aanpak-radicalisering-2018-2022.pdf>
- Hallmann, K., Artime, C. M., Breuer, C., Dallmeyer, S., & Metz, M. (2017). Leisure participation: modelling the decision to engage in sports and culture. *Journal of Cultural Economics*, 41(4), 467–487. <https://doi.org/10.1007/s10824-016-9275-8>
- Hampden-Thompson, G. (2013). Family policy, family structure, and children’s educational

- achievement. *Social Science Research*, 42(3), 804–817.
<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2013.01.005>
- Harker, R. (1984). On reproduction, habitus and education. *British Journal of Sociology of Education*, 5(2), 117–127. <https://doi.org/10.1080/0142569840050202>
- Hogg, M. A., & Adelman, J. (2013). Uncertainty–Identity Theory: Extreme Groups, Radical Behavior, and Authoritarian Leadership. *Journal of Social Issues*, 69(3), 436–454.
- Horgan, J. (2008). From profiles to pathways and roots to routes: Perspectives from psychology on radicalization into terrorism. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 618(1), 80–94. <https://doi.org/10.1177/0002716208317539>
- Israel, G. D., Beaulieu, L. J., & Hartless, G. (2009). The Influence of Family and Community Social Capital on Educational Achievement*. *Rural Sociology*, 66(1), 43–68.
<https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.2001.tb00054.x>
- Jensen, M. A., Atwell Seate, A., & James, P. A. (2018). Radicalization to Violence: A Pathway Approach to Studying Extremism. *Terrorism and Political Violence*, 00(00), 1–24.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1442330>
- Jones, I., & White, C. S. (2000). Family composition, parental involvement and young children’s academic achievement. *Early Child Development and Care*, 161(1), 71–82.
<https://doi.org/10.1080/0030443001610106>
- King, M., & Taylor, D. M. (2011). The Radicalization of Homegrown Jihadists: A Review of Theoretical Models and Social Psychological Evidence. *Terrorism and Political Violence*, 23(4), 602–622. <https://doi.org/10.1080/09546553.2011.587064>
- Kirkness, P. (2014). The cités strike back: Restive responses to territorial taint in the French banlieues. *Environment and Planning A*, 46(6), 1281–1296.
<https://doi.org/10.1068/a45636>
- Kleiner, T. M. (2018). Public opinion polarisation and protest behaviour. *European Journal of Political Research*, 57(4), 941–962. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12260>
- Klijn, E. H., & Koppenjan, J. (2016). *Governance Networks in the Public Sector*.
- Kocsis, R. N. (2007). Criminal profiling: International theory, research, and practice. In *Criminal Profiling: International Theory, Research, and Practice*.
<https://doi.org/10.1007/978-1-60327-146-2>
- Kraaykamp, G., van Eijck, K., Ultee, W., & van Rees, K. (2007). Status and media use in the Netherlands. Do partners affect media tastes? *Poetics*, 35(2–3), 132–151.
<https://doi.org/10.1016/j.poetic.2007.03.002>
- Krosnick, J. A., & Alwin, D. F. (1989). Aging and susceptibility to attitude change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(3), 416–425. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.57.3.416>
- Larzillière, P. (2017). On suicide bombings: questioning rationalist models and logics of gender. *International Review of Sociology*, 27(1), 108–125.
<https://doi.org/10.1080/03906701.2016.1259136>
- Macionis, J. J., & Plummer, K. (2012). *Sociology: A Global Introduction* (Fifth). Essex: Pearson Education Limited.
- McNeil-Willson, R., Gerrand, V., Scrinzi, F., & Triandafyllidou, A. (2019). *Polarisation, Violent Extremism and Resilience in Europe today: An analytical framework*.
- Nagel, I., & Ganzeboom, H. B. G. (2002). Participation in legitimate culture: Family and school effects from adolescence to adulthood. *The Netherlands Journal of Social Sciences*, 38(2), 102–120. Retrieved from
<http://cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsidt=14678030>

- NCTV. (2019). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 51*.
- NCTV. (2020). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 52*.
- Newton, K. (2001). Trust, social capital, civil society, and democracy. *International Political Science Review*, 22(2), 201–214. <https://doi.org/10.1177/0192512101222004>
- NTA. (2020). *De Hazimi-beweging: Een op tafkir gebaseerde ideologie*.
- OBI. (2020). *Wijkprofiel 2020*. Retrieved from <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2020/vragen>
- Philipse, S. (2017). Dit is het slecht verholde nazi-gedachtegoed van Thierry Baudet. Retrieved June 15, 2020, from <https://medium.com/@sanderphilipse/dit-is-het-slecht-verholde-nazi-gedachtegoed-van-thierry-baudet-3464b8efdc91>
- Ray, J. J. (1982). Toward a definitive alienation scale. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 112(1), 67–70. <https://doi.org/10.1080/00223980.1982.9923536>
- Rayce, S. B., Kreiner, S., Damsgaard, M. T., Nielsen, T., & Holstein, B. E. (2018). Measurement of alienation among adolescents: construct validity of three scales on powerlessness, meaninglessness and social isolation. *Journal of Patient-Reported Outcomes*, 2(1). <https://doi.org/10.1186/s41687-018-0040-y>
- Recuero, R. (2015). Social Media and Symbolic Violence. *Social Media + Society*, 1(1), 205630511558033. <https://doi.org/10.1177/2056305115580332>
- Sarfraz, H. (1997). Alienation: a theoretical overview. *Pakistan Journal of Psychological Reserch*, Vol. 12, pp. 45–60.
- Schmid, A. P. (2013). *Radicalisation, De-radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. The Hague.
- Seeman, M. (1959). On The Meaning of Alienation. *American Sociological Review*, 24(6), 783–791.
- Shepard, J. M. (1972). Alienation as a Process: Work as a Case in Point. *Sociological Quarterly*, 13(2), 161–173. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1972.tb00800.x>
- Sieckelinck, S. (2017). *Reradicaliseren: Ronselen voor een betere wereld*. LannooCampus.
- Sikkens, E., van San, M., de Winter, M., & Sieckelinck, S. (2018). Verschillende extreme idealen, dezelfde radicale zoektocht? *Pedagogiek*, 37(2), 157–171. <https://doi.org/10.5117/ped2017.2.sikk>
- Silber, M. D., & Bhatt, A. (2007). *Radicalization in the west: The homegrown threat*. 1–90. <https://doi.org/10.1177/036354659001800501>
- Sjoberg, L., & Gentry, C. E. (2011). The Gendering of Women’s Terrorism. In *Women, Gender, and Terrorism* (pp. 57–80). Athens: University of Georgia Press.
- Smith, B. L., & Morgan, K. D. (1994). Terrorists right and left: Empirical issues in profiling American terrorists. *Studies in Conflict and Terrorism*, 17(1), 39–57. <https://doi.org/10.1080/10576109408435942>
- Smith, C., Burke, H., de Leiu, C., & Jackson, G. (2016). The Islamic State’s symbolic war: Da’esh’s socially mediated terrorism as a threat to cultural heritage. *Journal of Social Archaeology*, 16(2), 164–188. <https://doi.org/10.1177/1469605315617048>
- Smyth, E. (2016). *Arts and cultural participation among children and young people: insights from the growing up in Ireland study*. Retrieved from <http://www.esri.ie/publications/arts-and-cultural-participation-among-children-and-young-people-insights-from-the-growing-up-in-ireland-study/>
- Tierolf, B., Drost, L., & Van Kapel, M. (2018). *Zevende rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland: Incidenten, Aangiftes, Verdachten en Afhandeling in 2017*.

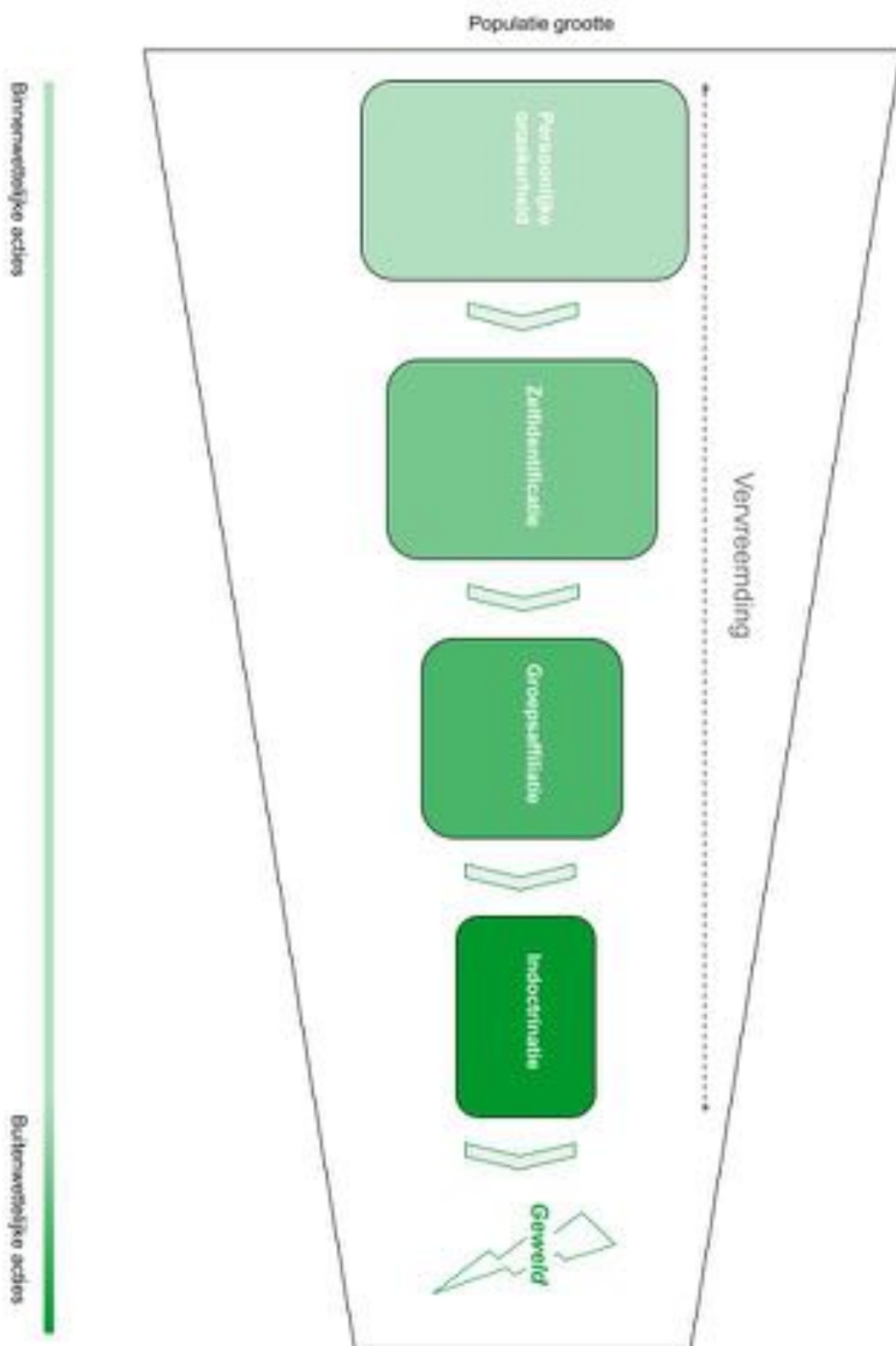
- Toepoel, V. (2011). Cultural participation of older adults: Investigating the contribution of lowbrow and highbrow activities to social integration and satisfaction with life. *International Journal on Disability and Human Development*, 10(2), 123–129. <https://doi.org/10.1515/IJDHD.2011.027>
- United Nations Development Programme. (2016). *Preventing Violent Extremism Through Promoting Inclusive Development, Tolerance and Respect for Diversity*. 1–44. Retrieved from <http://www.undp.org/>
- Vaisman-Tzachor, R. (2008). Profiling Terrorists. *Journal of Police Crisis Negotiations*, 7(May 2015), 37–41. <https://doi.org/10.1300/J173v07n02>
- van Ham, T., van Wijk, A., Hardeman, M., van Esseveldt, J., & Lenders, A. (2018). *Links-extremisme in beeld: Een verkennend onderzoek naar links-extremistische*. Bureau Beke.
- Wacquant, L. (2006). *Urban Outcasts: A comparative sociology of advanced marginality*. <https://doi.org/10.1177/03063968090510010104>
- Wilner, A. S., & Dubouloz, C. J. (2010). Homegrown terrorism and transformative learning: An interdisciplinary approach to understanding radicalization. *Global Change, Peace and Security*, 22(1), 33–51. <https://doi.org/10.1080/14781150903487956>
- Yaish, M., & Katz-Gerro, T. (2010). Disentangling “cultural capital”: The consequences of cultural and economic resources for taste and participation. *European Sociological Review*, 28(2), 169–185. <https://doi.org/10.1093/esr/jcq056>
- Zhou, Y., & Moy, P. (2007). Parsing Framing Processes: The Interplay Between Online Public Opinion and Media Coverage. *Journal of Communication*, 57(1), 79–98. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9916.2007.00330.x>

		Centrum N = 845 R ² _{geb} = .35***	Delfshaven N = 1543 R ² _{geb} = .35***	Overschie N = 497 R ² _{geb} = .36***	Noord N = 1221 R ² _{geb} = .38***	Hillegersberg-Schiebroek N = 1086 R ² _{geb} = .37***	Kralingen-Crooswijk N = 1366 R ² _{geb} = .34***	Prins Alexander N = 1897 R ² _{geb} = .29***							
Constant		b	β	b	β	b	β	b	β	b	β				
Model 1	Discriminatie	.08	.05	.22***	.13	.14	.07	.12**	.07	.04	.02	.15***	.08	.10*	.05
	Taahulp	.15*	.06	.14***	.06	.22	.06	.11	.04	.21*	.06	.22***	.09	.23***	.07
	Politiek vertrouwen	-.11***	-.11	-.08***	-.09	-.07	-.08	-.16***	-.17	-.16***	-.15	-.12***	-.13	-.08**	-.09
Model 2a/b	Sociaal vertrouwen	-.11**	-.10	-.16***	-.14	-.24***	-.21	-.15***	-.14	-.22***	-.20	-.12***	-.11	-.18**	-.17
	Onderwijs	-.16	-.03	-.14	-.04	.50	.07	-.27	-.05	.10	.01	-.26*	-.05	-.36***	-.06
	Middelbaar onderwijs	.02	.01	-.05	-.03	-.03	-.02	-.01	-.00	-.01	-.01	-.02	-.01	-.08*	-.07
	Hoger middelbaar onderwijs	.10	.04	-.05	-.02	.03	.01	-.15*	-.07	-.02	-.01	-.01	-.01	-.17**	-.09
	Hoger beroeps onderwijs	.00	.00	-.19***	-.12	-.10	-.06	-.13**	-.09	-.15**	-.11	-.06	-.04	-	-.12
	Wetenschappelijk onderwijs	-.01	-.01	-.19***	-.12	-.07	-.05	-.07	-.05	-.10	-.08	-.07	-.07	-.12*	-.07
	Betaald werk	-.23***	-.16	-.22	-.16	-.13*	-.10	-.15***	-.11	-.19***	-.16	-.19***	-.15	-	-.10
	Rondkomen	.83***	.22	.24***	.07	.73***	.16	.59***	.13	.64***	.12	.56***	.16	.41**	.10
	Heel moeilijk	.44***	.15	.06	.03	.34*	.13	.29***	.12	.26**	.09	.29***	.14	.17**	.07
	Redelijk	.24**	.16	-.11*	-.08	.00	.00	.14*	.10	.10	.08	.16**	.12	-.03	-.02
Model 3	Gemakkelijk	.13	.09	-.24***	-.17	-.09	-.07	.02	-.00	-.00	-.00	.05	.03	-.07	-.05
	Inkomen	.03	.02	-.31***	-.16	-.27*	-.16	-.08	-.05	-.17*	-.12	-.03	-.02	-	-.12
	€1150 - €1600	.03	.01	.07	.04	.02	.01	.04	.02	-.04	-.02	.02	.01	.09	.04
	€1600 - €2150	-.21**	-.09	.08	.04	-.01	-.01	-.07	-.04	-.03	-.01	.01	.01	-.01	-.01
	€2150 - €3500	-.10	-.06	.04	.02	.07	.05	.11*	-.07	.06	.04	.02	.01	.02	.01
	€3500 of meer	-.10	-.07	-.01	-.00	.04	.03	-.07	-.05	.04	.03	.03	-.10*	-.07	-.03
Model 4	Culturele participatie	-.12***	-.18	-.10***	-.15	-.07*	-.10	-.09***	-.15	-.07***	-.11	-.11***	-.17	-	-.15
	Huishoud samenstelling	.10*	.07	.08*	.06	.06	.04	.15***	.11	.10*	.07	.03	.03	.07*	.05
Model 5	Sociale omgeving	-.12***	-.12	-.02	-.02	-.01	-.01	-.02	-.02	.02	.02	-.02	-.02	-.03	-.04
	Contact met mensen via internet	-.02	-.05	-.00	-.00	-.04**	-.12	-.02**	-.07	-.03**	-.08	-.02	-.05	-	-.10
Model 6	Leefijd	.13	.08	.17**	.11	-.05	-.03	0-11	-.08	-.12	-.06	.16**	.10	-.11	-.05
	36 - 45 jaar	.24**	.13	.26***	.15	.02	.02	-.01	-.01	.01	.01	.27***	.15	.02	.01
Model 7	Controlle var.	.31**	.16	.26***	.15	.04	.02	.02	.01	.01	.00	.24***	.13	.07	.04
	56+ jaar	.21*	.15	.24***	.17	.11	.09	.04	.03	.09	.08	.28***	.23	.05	.04
Model 8	Geslacht	-.06	-.04	.02	.02	-.02	-.01	.10**	.08	-.04	-.03	-.01	-.01	-.02	-.02
	Man														

		Felle Noord N = 1657 R ² gebied = .32***	IJsselmonde N = 1192 R ² gebied = .25***	Charlois N = 1402 R ² gebied = .28***	Pernis N = 173 R ² gebied = .24***	Hoogvliet N = 527 R ² gebied = .21***	Hoek van Holland N = 306 R ² gebied = .33***	Rozenburg N = 241 R ² gebied = .25***
Constant		b	b	b	b	b	b	b
		β	β	β	β	β	β	β
		3.51	3.39	3.47	4.28	3.48	3.61	4.16
Model 1	Discriminatie	.11**	.18***	.12**	-.10	.19*	.13	.05
	Taalhulp	.16**	.09	.24***	.41	.32*	.84**	.16
	Politiek vertrouwen	-.11***	-.10***	-.13***	-.11	-.08	-.17***	-.21
	Sociaal vertrouwen	-.12***	-.13***	-.11***	-.27*	-.07	-.15*	-.13
	Onderwijs	.04	.22	.03	.15	.39	-.07	-.06
	Middelbaar onderwijs	-.06	-.07	-.05	-.24*	.02	-.07	-.19*
	Hoger middelbaar onderwijs	-.03	-.13*	-.01	.03	-.04	-.27*	-.13
	Hoger beroepsonderwijs	-.12*	-.22***	-.23***	-.07	-.10	-.23*	-.17
	Wetenschappelijk onderwijs	-.16**	-.12	-.27***	-.11	-.09	-.20	-.09
	Betaald werk	-.08*	-.14**	-.19***	-.12	-.19**	-.24**	-.20
Model 2a/b	Rondkomen	.41***	.24*	.35***	.53	.42*	.59*	.14
	Moelijk	.25***	.13	.17*	.07	.20	.39*	.15
	Redelijk	.00	.00	.01	.04	.09	.17	.13
	Gemakkelijk	-.16**	-.15*	-.12	-.22	.00	.03	.02
	Heel gemakkelijk	-.21**	-.26**	-.17*	-.18	-.14	-.06	-.03
	Inkomen	.07	.05	.04	-.12	-.06	.04	.02
	€1150 - €1600	-.02	.07	.08	.15	-.07	-.06	-.03
	€1600 - €2150	-.02	.04	.04	.09	-.04	-.06	-.03
	€2150 - €3500	-.02	.10*	.01	.14	.04	.05	.03
	€3500 of meer	-.08	.04	.07	.20	-.16	.04	.02
Model 3	Culturele participatie	-.08***	-.12	-.12***	-.08	-.06	-.03	-.05
	Huishoud samenstelling	.05	.14**	.10*	.18	.10	.16*	.11
	(Echt)paar met thuiswonende kinderen	-.06	-.05	-.03	-.22	-.01	.11	.08
	Alleenstaand met thuiswonende	-.03	.10	.07	-.05	.05	.17	.05
	Sociale omgeving	-.03	.03	.02	.02	-.09*	-.04	-.04
	Contact met mensen via internet	-.03**	-.02**	-.02***	-.03	-.03**	-.04*	-.13
	Leeftijd	.04	-.01	.13*	-.56*	-.04	.29	.13
	36 - 45 jaar	.06	-.08	.10	-.01	.13	.10	.05
	46 - 55 jaar	.13*	.09	.18**	-.06	.04	.11	.06
	56+ jaar	.13*	.01	.11	-.17	.06	.24	.19
Model 4	Geslacht	.06*	.04	.05	-.10	-.01	-.06	-.03
	Man	.04	.03	.04	-.08	-.01	-.05	-.03
Model 5	Geslacht	.06*	.04	.05	-.10	-.01	-.06	-.03
	Man	.04	.03	.04	-.08	-.01	-.05	-.03
Model 6	Geslacht	.06*	.04	.05	-.10	-.01	-.06	-.03
	Man	.04	.03	.04	-.08	-.01	-.05	-.03

Bijlage 1: Gebiedsverdeling (2/2)

Bijlage 2: Vervreemdingsmodel radicalisering

Vervreemding is de drijvende kracht achter het radicaliseringsproces en het model is gestoeld op drie aannames (Jensen et al., 2018, p. 17; Silber & Bhatt, 2007, p. 6):

- Individuen die radicaliseren hoeven niet alle fasen te doorlopen en kunnen het proces op elk moment verlaten
- Het is een sequentieel model, echter hoeft deze niet lineair doorlopen te worden
- Individuen die het hele proces doorlopen vormen een hoog risico voor de openbare veiligheid

Fase 1: Persoonlijke onzekerheid

Vervreemding creëert gevoelens van angst, onzekerheid (of in Seeman's termen machteloos- en betekenisloosheid) en ontevredenheid gevoed door politiek of sociaal protest (Horgan, 2008, p. 85). Socio-politieke factoren conflicteren met een individu's bestaande beeld van de maatschappij en the self¹⁰. Dit leidt tot een proces van 'cognitieve opening' beschreven als het zichzelf openstellen voor alternatieve wereldbeelden; een proces waarin individuen hun toekomst, verleden en sociale positie her-beoordelen en hun identiteit herstructureren (Borum, 2011a, p. 18; Jensen et al., 2018, p. 3; Wilner & Dubouloz, 2010, p. 48).

Fase 2: Zelfidentificatie

Als gevolg van vervreemding en het herstructureren van persoonlijke identiteit beginnen individuen zich te verdiepen in extremistische ideologieën. Herhaaldelijke blootstelling aan extreme ideologieën (zie 2.3 Polarisatie als aandrijver) begint te resoneren en creëert gevoelens van morele woede. Uiteindelijk vervreemdt een individu zich van zijn of haar voormalige leven en affilieert zich met gelijkgestemden (Jensen et al., 2018, p. 3; King & Taylor, 2011, p. 607; Silber & Bhatt, 2007, pp. 30–31).

Fase 3: Groepsaffiliatie

Om hun nieuwgevonden sociale identiteit te versterken gaan individuen in hun omgeving opzoek naar bevestiging (Wilner & Dubouloz, 2010, p. 50). In-groep acceptatie internaliseert de nieuwgevonden identiteit, creëert een hernieuwd gevoel van behoren tot en intensifieert een individu's toewijding aan het extreme gedachtegoed (Borum, 2011b, p. 45; Silber & Bhatt, 2007, p. 31). Groepsdynamiek versterkt de in-groep / uit-groep vooringenomenheid, bevordert zwart/wit denken en haalt onzekerheid rondom 'the self' weg (Borum, 2011a, p.

¹⁰ 'The self' is een concept geïntroduceerd door George Herbert Mead en beschrijft de menselijke capaciteit om reflexief te zijn en de rol van andere op zich te nemen waarin wederzijdse verwachtingen een belangrijke rol spelen (Macionis & Plummer, 2012).

21; Hogg & Adelman, 2013, p. 439). Groepsaffiliatie gebeurt niet alleen in de fysieke wereld, maar vind steeds meer online plaats.

Fase 4: Indoctrinatie

In fase 4 versterkt een individu zijn of haar overtuigingen waarbij de extreme ideologieën volledig worden omarmd. Het individu komt tot de conclusie dat actie nodig is om 'de zaak' verder te helpen (King & Taylor, 2011, p. 607; Silber & Bhatt, 2007, p. 36). Binnen deze hervonden zelfverzekerdheid wordt geweld gezien als een rechtvaardig middel om verandering teweeg te brengen (Wilner & Dubouloz, 2010, p. 50).

Fase 5: Geweld

Bartlet & Miller (2012, pp. 13–16) beschrijven dat emotionele spanning, sensatiezoekend gedrag, groepsdruk en status mogelijke triggers zijn om van het verheerlijken van geweld over te gaan op uiteindelijk geweld. Er is verder weinig bekend over onderliggende triggers een welkome verdieping, die buiten het kader van dit onderzoek valt, zou bestaan uit het onderzoeken van deze triggers. Een belangrijke conclusie is dat het radicaliseringsproces visualiseert dat radicale denkwijzen niet gelijk staan aan geweld en maar klein deel uiteindelijk de stap zet naar gewelddadig extremisme.

Het fenomeen radicalisering is een multi-causaal probleem die een verklaring vereist op meerdere niveaus (Bouhana & Wikstrom, 2008, pp. 9–10). Het vervreemdingsmodel radicalisering poogt hieraan te voldoen door in het proces individuele en groepsprocessen te combineren, maar ik ben mij ervan bewust dat dit één benadering is van het in kaart brengen van het probleem.

Vervreemding

De belangrijkste predictors per gebied

1 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die taalhulp nodig hebben en aangeven heel moeilijk en moeilijk rond te kunnen komen. Vervreemding kan het best aangepakt worden door het vergroten van sociaal en politiek vertrouwen en huishoudens te ondersteunen in het budgetteren.

2 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen, taalhulp nodig hebben en aangeven heel moeilijk rond te kunnen komen. De ervaren vervreemding is hoger onder alleenstaanden met thuiswonende kinderen. De aanpak is gebaat bij de inzet op sociaal vertrouwen, stimuleren van het volgen van hoger beroeps of wetenschappelijk onderwijs en huishoudens te ondersteunen in het budgetteren.

3 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die aangeven heel moeilijk en moeilijk rond te kunnen komen. De aanpak in dit gebied is het best gebaat bij het vergroten van sociaal vertrouwen, en huishoudens te ondersteunen in het budgetteren.

4 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen aangeven heel moeilijk en moeilijk rond te kunnen komen. De mate van ervaren vervreemding is hoger onder alleenstaanden en mannen. Door het vergroten van sociaal en politiek vertrouwen en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren kan vervreemding worden teruggedrongen.

5 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die aangeven taalhulp nodig te hebben en heel moeilijk en moeilijk rond komen. De mate van ervaren vervreemding is hoger onder alleenstaanden. Door het vergroten van sociaal en politiek vertrouwen en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren kan vervreemding worden teruggedrongen.

14 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die aangeven taalhulp nodig te hebben en aangeven heel moeilijk en moeilijk rond te komen. Vervreemding is hoger onder alleenstaanden. Het vergroten van politiek en sociaal vertrouwen, stimuleren van (door) studeren en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren verlaagt de mate van ervaren vervreemding.

13 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die aangeven moeilijk rond te kunnen komen. Het stimuleren van (door) studeren en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren verlaagt het gevoel van vervreemding.

12 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen, taalhulp nodig hebben en aangeven heel moeilijk rond te kunnen komen. Huishoudens ondersteuning in het budgetteren verlaagt de mate van ervaren vervreemding.

11 In Perris steken er geen belangrijke predictors in het oog. De analyse laat zien dat sociaal vertrouwen de mate van vervreemding verlaagt.

10 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen, taalhulp nodig hebben en aangeven heel moeilijk rond te kunnen komen. Het vergroten van politiek en sociaal vertrouwen, stimuleren van het volgen van hoger beroeps en wetenschappelijk onderwijs en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren verlaagt de mate van ervaren vervreemding.

9 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen en aangeven heel moeilijk rond te kunnen komen. Vervreemding is hoger onder alleenstaanden. Het vergroten van politiek en sociaal vertrouwen, stimuleren van (door) studeren en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren verlaagt de mate van ervaren vervreemding.

7 De meeste vervreemding wordt ervaren door individuen die zich gediscrimineerd voelen, aangeven taalhulp nodig te hebben en heel moeilijk en moeilijk rond komen. Het vergroten van sociaal vertrouwen, stimuleren van (door) studeren en huishoudens ondersteuning te bieden in het budgetteren verlaagt de mate van ervaren vervreemding.

Voor alle gebieden geldt dat participeren op de arbeidsmarkt het gevoel van vervreemding verlaagt. In de gebieden rondom het centrum (1 t/m 10) speelt culturele participatie een rol in het verlagen van vervreemding. Het stimuleren van deelname aan culturele activiteiten en bezoeken van culturele instellingen vormt de basis in het socialisatie proces van Rotterdamers en vergroot opleidings- en arbeidskansen.

Bijlage 3: Infosheet vervreemding

Bijlage 4: Beleidsadvies

Representativiteit & toekomstig onderzoek

De huidige manier van enquêteren heeft ruimte voor verbetering op het gebied van representativiteit:

- 41,2% van de respondenten heeft een HBO / WO opleiding afgerond
- 45% van de respondenten komt gemakkelijk of heel gemakkelijk rond
- 59,9% vormt een (echt)paar
- 45,8% is boven de 56 jaar
- 8,1% tussen de 15-25 jaar

De bovenstaande statistieken laten zien dat de groep mensen die mogelijk de meeste vervreemding ervaren (onderdeel van de lagere sociaaleconomische rangorde) niet evenredig gerepresenteerd worden binnen de enquête. Om een representatievere 'pool' respondenten te bereiken stel ik de volgende samenwerkingen voor:

Dienstverlening:

In het programma dienstverlening 2019-2022 wordt de nadruk gelegd op het bieden van maatwerk afgestemd op de behoefte van de Rotterdammer. De frontofficemedewerkers zijn over het algemeen het eerste contact wat Rotterdammers hebben met het gemeentelijke orgaan. Of dat nu telefonisch, digitaal of in de stadwinkels plaatsvindt; het komt erop neer dat zij het dichtst bij de bewoners van de stad staan. In de enquêtering kan de specifieke kennis van cluster dienstverlening gebruikt worden om, door middel van de Vliegende Brigade, wijknetwerkers, stadswachten en wijkteams, in contact te komen met de moeilijkst bereikbare mensen en digibeten.

Maatschappelijke ontwikkeling & Integratie en Samenleven:

De takken jeugd, onderwijs, welzijn en zorg kunnen aangewend worden om contact te krijgen met onderwijsinstellingen, thuis- en daklozen, 'nieuwkomers' in de Rotterdamse samenleving en andere kwetsbaren. Denk hier heel praktisch aan het verspreiden van enquêtes via contacten bij Albeda's, Hogescholen of de Arminiuskerk ed. Dit zou representatie van de meeste kwetsbaren binnen de enquête flink kunnen versterken.

Rol van team Risicogroepen:

Voor team risicogroepen is een coördinerende rol weggelegd. Door middel van de oa. quickscans heeft het team een heel actueel beeld van de meeste kwetsbare wijken en groepen. Door de enquêtering toe te spitsen op deze groepen en gebieden kan de enquête (en bijbehorende analyse) een middel bieden om hier heel concreet de 'temperatuur' te meten.

Integrale aanpak

Binnen het hele concern komt de vraag naar een integralere aanpak steeds weer terug. Het is goed om te zien dat er al cluster overstijgende verbanden worden gelegd zoals terug te lezen in de oplegnotitie focuswijkenaanpak (waar MO, DV en DirV al met elkaar optrekken). Samenwerken staat heel duidelijke op de integrale agenda, maar we moeten ons kritisch afvragen wat we hiervan in de praktijk terugzien. Het voelt en lijkt nog te vrijblijvend. Belangrijk om te noemen is dat het wiel niet opnieuw uitgevonden hoeft te worden, maar dat er al veel overlap is tussen bestaand beleid. In de tabel hieronder heb ik een kleine opsomming gemaakt van kernpunten waarin duidelijk overeenkomsten en complementaire elementen in te vinden zijn.

Relax. Dit is Rotterdam	Focuswijkenaanpak	Programma Dienstverlening
<p>Het programma zet zich in voor een veilige, gezonde en verbonden stad. De maatregelen en trainingen die gegeven worden focussen zich oa. op het tegen gaan van discriminatie, promoten van gelijkheid en inclusiviteit. Daarbij is ook veel aandacht voor het bereiken van 'nieuwe' Rotterdammers</p>	<p>Het doel van de focuswijkenaanpak is het vergroten van de leefbaarheid in een aantal probleemwijken door in te zetten op informatie gestuurd maatwerk. Er wordt met nieuwe werkwijzen en samenwerkingen geëxperimenteerd op het gebied van zorg, welzijn en veiligheid. Dit leidt tot het creëren van een zichtbare en betrokken gemeente.</p>	<p>Een belangrijk onderdeel van het programmaplan dienstverlening is het inzetten op cluster overstijgende acties. Hierbij zet dienstverlening in op nauw contact met Rotterdamse ondernemers en bewoners.</p>
Opmerkingen		
<p>Het programma toont veel raakvlakken met de aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie. De trainingen op het gebied van diversiteit, inclusiviteit en uitsluiting van MO kunnen gelinkt worden aan weerbaarheidstrainingen uit de aanpak radicalisering. De aanpak Relax. Dit is Rotterdam biedt een alternatieve benadering van het probleem vervreemding en polarisatie door in te zetten op begrip en inlevingsvermogen in de medemens.</p>	<p>Een zichtbare en betrokken gemeente vergroot het politieke vertrouwen; een belangrijke voorspeller van vervreemding.</p> <p>Daarnaast wordt er voor de focuswijkenaanpak ook gebruik gemaakt van data uit het Wijkprofiel. In een integralere samenwerking zou het dus kunnen lonen om niet alleen te kijken naar score op de fysieke-, sociale- en veiligheidsindex, maar ook op vervreemding en te onderzoeken hoe deze samenhangen.</p>	<p>Door de nauwe connectie met de Rotterdammers kan Dienstverlening een belangrijke rol vervullen in het meten van de temperatuur in de buurten en wijken. Trends en ontwikkeling moeten gedeeld worden met de clusters MO en DirV en anderzijds kunnen beleidsmaatregelen en informatie via DV een grotere groep mensen bereiken met meer precisie.</p> <p>Daarnaast bezit Dienstverlening kwantitatieve en kwalitatieve data die kunnen helpen bij het signaleren van trends en ontwikkelingen binnen de buurten en wijken.</p>
<p>Daarnaast maakt ook MO gebruik van informatie uit het wijkprofiel om tot werkbare elementen te komen binnen de aanpak. Door binnen de aanpak van DirV polarisatie te vervangen door vervreemding maak je een breder</p>		

spectrum aan (theoretische) benaderingen mogelijk die als doel hebben Rotterdammers meer met elkaar te verbinden.

In het kort: Een samenwerking met MO en DV zorgt ervoor dat het probleem van een verdeelde samenleving, waarin individuen zich steeds minder betrokken voelen bij de stad en hun medemens, breder en tegelijkertijd gericht ingezet kan worden. Breder doordat de problemen voortkomend uit polarisatie en vervreemding met een groter scala aan interventies aangepakt kan worden, met meer middelen en meer gelden. Tegelijkertijd specifiek door gebruik te maken van de beschikbare data op buurt en wijkniveau en lokale middelen zoals wijkteam en netwerken.

Om efficiënter met elkaar te kunnen werken moet deze samenwerking gestructureerd worden. Het advies is om binnen de clusters samenwerkingscoördinatoren aan te stellen die:

- Fungeren als spelverdelers binnen en tussen de clusters
- Overzicht houden op de verschillende programma's en aanpakken binnen de clusters
- Overzicht houden op de data en informatie die binnen komt
- Regelmatig interclusterale overleggen houden
- In staat zijn om crossverbanden te leggen tussen programma's, aanpak en actuele sociale thema's en daarop de samenwerking kunnen sturen

Casus Black Lives Matter (BLM)

Op het moment dat een evenement als de protesten rondom BLM in Rotterdam de aandacht vangen moeten sleutelfiguren binnen DirV, DV en MO om tafel gaan zitten en mogelijke raakvlakken op een rij te zetten:

- MO: de demonstraties kunnen spanningen in de stad flink op laten lopen. Demonstratie als BLM veel verschillende levensovertuigingen, seksuele voorkeuren en culturen bij elkaar brengen.
- DirV: BLM-demonstratie kan gekarakteriseerd worden als een 'links' protest. Daardoor wordt het aannemelijk ervanuit (extreem) rechtse hoek een tegengeluid gegeven gaat worden.
- DV: kan door middel van wijknetwerkers, stadswachten en wijkteams de temperatuur in wijken meten. Hoe staan de gemoederen de ervoor in wijken als Charlois met een grote zwarte gemeenschap en in de overwegend blanke Vreewijk?

MO & DirV hadden in dit geval vanuit de peilers veiligheid, onderwijs, jeugd en welzijn preventief kunnen handelen door gezamenlijk een manifest vanuit de gemeente op te stellen waarin gestuurd wordt op een eerlijke en open discussie. In samenwerking met DV kan er dan voor gezorgd worden dat het standpunt van de gemeente kwetsbare groepen (denk hierbij ook heel praktisch aan anderstaligen) bereikt, jongeren aan zet tot debat en daarmee de

gemoederen in de stad weet te sturen. Door samen te werken blijft de gemeente veel beter de regie houden over hoe deze demonstratie en de discussie eromheen zich ontwikkelt.

Belangrijk is dat de betrokkenheid van de gemeente niet ophoudt na de afloop van de demonstratie. De BLM-beweging speelt langzaam steeds minder mee in de media, maar niet minder actief in de Rotterdamse gemeenschap. Met behulp van de wijkteams en sleutelpersonen kan de ontwikkeling langduriger gevolgd worden. Deze 'aftercare' is belangrijk om duidelijk te maken dat Rotterdam betrokken is bij z'n bewoners en blijft investeren in een sociaal veilige omgeving (Relax. Dit is Rotterdam), oog blijft houden op de ontwikkeling van polarisatie (aanpak radicalisering & programma dienstverlening) en de casus gebruikt om bestaande trainingen te actualiseren.

Bijlage 5: Syntax

* Encoding: UTF-8.

* _____ CONTROL VARIABLES _____ *

-----WIJKEN-----

Recoding the buurten into the 14 wijken of Rotterdam

```
string gebied(a1).
recode buurt85
(10,11,12,13,3003 = 'A')
(20,21,22,23,24,25,3004,29 = 'C')
(51,56,3006 = 'D')
(15,16,31,34,35,3011 = 'E')
(60,61,62,64,65 = 'F')
(14,36,37,41,3005,45,47 = 'H')
(17,79,80,81,82,85,86,87,88 = 'L')
(83,84,89,1009,1010,90 = 'N')
(91 = 'R')
(44,46,48,49,63,66,67,68 = 'J')
(71,72,73,74,75,76,77,78,93 = 'P')
(92,99 = 'S')
(1,3001 = 'T')
(04 = 'U')
(05,06,07,08,26,40,50,53,59,94,95,96,98 = 'X') INTO gebied.
```

Adding the correct value labels to the 14 buurten

```
ADD VALUE LABELS gebied
'A' 'Rotterdam Centrum'
'C' 'Delfshaven'
'D' 'Overschie'
'E' 'Noord'
'F' 'Hillegersberg-Schiebroek'
'H' 'Kralingen-Crooswijk'
'J' 'Prins Alexander'
'L' 'Feijenoord'
'N' 'IJsselmonde'
'P' 'Charlois'
'R' 'Pernis'
'S' 'Hoogvliet'
'T' 'Hoek van Holland'
'U' 'Rozenburg'
'X' 'Haven en Industriegebieden'.
EXECUTE.
```

-----AGE-----

recoding the age variable into groups

```
Recode v1
(15 thru 25 = 1)
(26 thru 35 = 2)
(36 thru 45 = 3)
(46 thru 55 = 4)
(56 thru HI = 5) into age_cat.
```

Creating dummies of age_cat variable

```
recode age_cat (1=1)(else=0) into age_15_25.
```

recode age_cat (2=1)(else=0) into age_26_35.
recode age_cat (3=1)(else=0) into age_36_45.
recode age_cat (4=1)(else=0) into age_46_55.
recode age_cat (5=1)(else=0) into age_56.

applying value and variable labels

ADD VALUE LABELS

age_15_25 to age_56 0 'False' 1 'True'.

VARIABLE LABELS

age_15_25 'Impressionable years: 15 t/m 25 jaar'

age_26_35 '26 t/m 35 jaar'

age_36_45 '36 t/m 45 jaar'

age_46_55 '46 t/m 55 jaar'

age_56 '56 jaar en ouder'.

-----GENDER-----

Creating dummy of the gender variable with female (0) as reference category

Recode v2 (1=1)(else=0) into gender_dummy.

ADD VALUE LABELS gender_dummy 0 'Vrouw' 1 'Man'.

VARIABLE LABELS gender_dummy 'Dummy variabele geslacht'.

* _____ DETERMINING MISSING VARIABLES _____ *

missing variables

MISSING VALUES v3 (0, 5 to 9).

MISSING VALUES v16a to v29b v50a to v50m (0,6,9).

MISSING VALUES v55 (0,11 to 99).

MISSING VALUES v58 (0,6 to 9).

MISSING VALUES v59 (0,7 to 9).

frequency table to check if missing are correct

FREQUENCIES v2 to v59.

* _____ DEPENDENT VARIABLE _____ *

-----CODING THE ALIENATION VARIABLE-----

Start by recording the questions a,,b,c,d,f,g,h,i,l,m to follow the logic of low score = low alienation

RECODE v50a (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50b (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50c (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50d (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50f (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50g (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50h (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50i (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50l (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

RECODE v50m (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

combining the variables into 1 alienation variable

COMPUTE vervreemding=MEAN(v50a to v50m).

Adding variable label

VARIABLE LABELS vervreemding 'De mate van ervaren vervreemding'.

Frequency table + histogram of new alienation variable

```
FREQUENCIES VARIABLES=vervreemding
/STATISTICS=MEAN
/HISTOGRAM NORMAL
/ORDER=ANALYSIS.
EXECUTE.
```

Calculating the cronbach alpha of the alienation variable

```
RELIABILITY
/VARIABLES=v50a v50b v50c v50d v50e v50f v50g v50h v50i v50j v50k v50l v50m
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```

* _____ INDEPENDENT VARIABLES _____ *

-----CODING THE EDUCATION VARIABLE-----

creating the 5 education categories

```
Recode v55
(1 = 1)
(2 thru 3 = 2)
(4 thru 6 = 3)
(7 thru 8 = 4)
(9 = 5)
(10 = 6) into educ_cat.
```

Creating the dummies of the educ_cat variable

```
Recode educ_cat (1=1)(else=0) into geen_onderwijs.
Recode educ_cat (2=1)(else=0) into lager_onderwijs.
Recode educ_cat (3=1)(else=0) into middelbaar_onderwijs.
Recode educ_cat (4=1)(else=0) into hogermiddelbaar_onderwijs.
Recode educ_cat (5=1)(else=0) into hogerberoeps_onderwijs.
Recode educ_cat (6=1)(else=0) into wetenschappelijk_onderwijs.
```

Adding value and variable labels

```
ADD VALUE LABELS geen_onderwijs to wetenschappelijk_onderwijs 0 'False' 1 'True'.
```

```
VARIABLE LABELS
geen_onderwijs 'Respondent heeft geen onderwijs afgerond'
lager_onderwijs 'Basischool Speciaal onderwijs LBO of praktijkonderwijs'
middelbaar_onderwijs 'MAVO VBO VMBO MBO MULO MMS'
hogermiddelbaar_onderwijs 'HAVO HBS of VWO'
hogerberoeps_onderwijs 'HBO'
wetenschappelijk_onderwijs 'WO'.
```

-----CODING THE POLITIEK VERTROUWEN VARIABLE-----

reverse coding v28c - f

```
Recode v28c (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v28d (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v28e (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v28f (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
```

Combining v28c - f to create the new variable pol_ver

COMPUTE pol_ver=MEAN(v28c, v28d, v28e, v28f).

Adding variable label

VARIABLE LABELS pol_ver 'Politiek Vertrouwen'.

Calculating the cronbach alpha of the political trust variable

```
RELIABILITY
/VARIABLES=v28c v28d v28e v28f
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```

-----CODING THE SOCIAAL VERTROUWEN VARIABLE-----

reverse coding v20b, d, f, g, h, i, j

```
Recode v20b (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20d (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20f (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20g (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20h (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20i (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v20j (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
```

Combining v20a - j to create the new soc_ver variable

COMPUTE soc_ver=MEAN(v20a to v20j).

Adding variable label

VARIABLE LABELS soc_ver 'Sociaal Vertrouwen'.

Calculating the cronbach alpha of the social trust variable

```
RELIABILITY
/VARIABLES=v20a v20b v20c v20d v20e v20f v20g v20h v20i v20j
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```

-----CODING THE CULTURELE PARTICIPATIE VARIABLE-----

Reverse coding v39a - g

```
Recode v39a (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).
Recode v39b (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).
Recode v39c (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).
Recode v39e (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).
Recode v39g (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).
```

Combining v39 to create the new cul_par variable

COMPUTE cul_par=MEAN(v39a, v39b, v39c, v39e, v39g).

Adding variable label

VARIABLE LABELS cul_par 'Culturele Participatie'.

Calculating the cronbach alpha of the social trust variable

```
RELIABILITY
/VARIABLES=v39a v39b v39c v39e v39g
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```

-----CODING THE SOCIALE OMGEVING VARIABLE-----

Reverse coding v16a, d and f

```
Recode v16a (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v16d (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
Recode v16f (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).
```

Combining v39 to create the new cul_par variable

```
COMPUTE soc_omg=MEAN(v16a to v16f).
```

Adding variable label

```
VARIABLE LABELS soc_omg 'Sociale Omgeving'.
```

Calculating the cronbach alpha of the social omgeving variable

```
RELIABILITY
/VARIABLES=v16a v16b v16c v16d v16e v16f
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```

-----CODING DUMMY DISCRIMINATIE-----

```
Recode v51(1=1)(else=0) into discriminatie.
VARIABLE LABELS discriminatie 'Gediscrimineerd gevoeld'.
```

-----CODING DUMMY TAALHULP-----

```
Recode v57(1=1)(else=0) into taalhulp.
VARIABLE LABELS taalhulp 'Taalhulp nodig'.
```

-----CODING DUMMY BETAALD WERK-----

```
Recode v31(1=1)(else=0) into betaald_werk.
VARIABLE LABELS betaald_werk 'Betaald Werkzaam'.
```

-----CODING VARIABELE ROND KUNNEN KOMEN-----

recode into dummies

```
RENAME VARIABLES v59=rondkomen.
```

```
Recode rondkomen (6=1)(else=0) into niet_rondkomen.
Recode rondkomen (5=1)(else=0) into heelmoeilijk_rondkomen.
Recode rondkomen (4=1)(else=0) into moeilijk_rondkomen.
Recode rondkomen (3=1)(else=0) into redelijk_rondkomen.
Recode rondkomen (2=1)(else=0) into gemakkelijk_rondkomen.
Recode rondkomen (1=1)(else=0) into heelegemakkelijk_rondkomen.
```

adding the value and variable labels

ADD VALUE LABELS
niet_rondkomen to heelgemakkelijk_rondkomen 0 'False' 1 'True'.

VARIABLE LABELS
niet_rondkomen 'Niet rondkomen'
heelmoeilijk_rondkomen 'Heel moeilijk rondkomen'
moeilijk_rondkomen 'Moeilijk rondkomen'
redelijk_rondkomen 'Redelijk rondkomen'
gemakkelijk_rondkomen 'Gemakkelijk rondkomen'
heelgemakkelijk_rondkomen 'Heel gemakkelijk rondkomen'.

-----CODING VARIABELE INKOMEN-----

Reverse coding v58

Recode v58 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

creating the dummies

RECODE v58 (1=1)(else=0) into inkomen_3500_plus.
RECODE v58 (2=1)(else=0) into inkomen_2150_3500.
RECODE v58 (3=1)(else=0) into inkomen_1600_2150.
RECODE v58 (4=1)(else=0) into inkomen_1150_1600.
RECODE v58 (5=1)(else=0) into inkomen_minder_1150.

adding value and variable labels

ADD VALUE LABELS
inkomen_3500_plus to inkomen_minder_1150 0 'False' 1 'True'.

VARIABLE LABELS
inkomen_3500_plus '€3500 of meer per maand'
inkomen_2150_3500 '€2150 tot €3500 per maand'
inkomen_1600_2150 '€1600 tot €2150 per maand'
inkomen_1150_1600 '€1150 tot €1600 per maand'
inkomen_minder_1150 'Minder dan €1150 per maand'.

-----CODING HUISHOUDSAMENSTELLING-----

creating the dummies

RECODE v3 (1=1)(else=0) into alleen_wonend.
RECODE v3 (2=1)(else=0) into echtpaar.
RECODE v3 (3=1)(else=0) into echtpaar_kind.
RECODE v3 (4=1)(else=0) into alleenstaand_kind.

adding value and variable labels

ADD VALUE LABELS
alleen_wonend to alleenstaand_kind 0 'False' 1 'True'.

VARIABLE LABELS
alleen_wonend 'Ik woon alleen'
echtpaar '(Echt)paar zonder thuiswonende kinderen'
echtpaar_kind '(Echt)paar met thuiswonende kinderen'
alleenstaand_kind 'Een ouder met thuiswonende kinderen'.

-----CODING INTERNET CONTACT-----

Reverse coding & renaming v40e

Recode v40e (1=6) (2=5) (3=4) (4=3) (5=2)(6=1).

RENAME VARIABLES v40e=internet_contact.

VARIABLE LABELS internet_contact 'Contact met mensen via internet'.

* _____ GETTING THE DESCRIPTIVES _____ *

comparing means 1

MEANS TABLES=vervreemding BY internet_contact age_15_25 age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy geen_onderwijs lager_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs pol_ver soc_ver cul_par soc_omg discriminatie
taalhulp betaald_werk
/CELLS=MEAN COUNT STDDEV.

comparing means 2

MEANS TABLES=vervreemding BY niet_rondkomen heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen
redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus
inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 inkomen_minder_1150 alleen_wonend echtpaar
echtpaar_kind alleenstaand_kind
/CELLS=MEAN COUNT STDDEV.

Frequency table to determine % of missing

FREQUENCIES VARIABLES=internet_contact age_15_25 age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy
vervreemding geen_onderwijs lager_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs pol_ver soc_ver cul_par soc_omg discriminatie
taalhulp betaald_werk niet_rondkomen heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 inkomen_minder_1150 alleen_wonend echtpaar echtpaar_kind
alleenstaand_kind
/STATISTICS=STDDEV MEAN
/ORDER=ANALYSIS.

* _____ REGRESSION _____ *
-----MODEL 1-----

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

-----MODEL 2a-----

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT cul_par

```

/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen
/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy.

```

-----MODEL 2b-----

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER cul_par
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER cul_par geen_onderwijs middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs
hogerberoeeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs betaald_werk
heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy.

```

-----MODEL 3-----

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

```

```

/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER alleen_wonend echtpaar_kind alleenstaand_kind
/METHOD=ENTER alleen_wonend echtpaar_kind alleenstaand_kind age_26_35
age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER alleen_wonend echtpaar_kind alleenstaand_kind age_26_35
age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy.

```

*post-hoc test huishoudsamenstelling

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
ONEWAY vervreemding BY v3
/STATISTICS DESCRIPTIVES HOMOGENEITY
/MISSING ANALYSIS
/POSTHOC=SCHEFFE ALPHA(0.05).

```

-----MODEL 4-----

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER soc_omg
/METHOD=ENTER soc_omg age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER soc_omg age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy.

```

-----MODEL 5-----

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER internet_contact
/METHOD=ENTER internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
/METHOD=ENTER internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56 gender_dummy.

```

-----MODEL 6-----

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend

```

```

echtpaar_kind alleenstaand_kind
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend
echtpaar_kind alleenstaand_kind soc_omg
/METHOD=ENTER taalhulp betaald_werk pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen gemakkelijk_rondkomen
heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500 inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600
alleen_wonend echtpaar_kind alleenstaand_kind soc_omg internet_contact
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

POST_HOC van leeftijd

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
ONEWAY vervreemding BY age_cat
/STATISTICS DESCRIPTIVES
/MISSING ANALYSIS
/POSTHOC=SCHEFFE ALPHA(0.05).

```

```

* _____REGRESSION GEBIEDEN_____ *
*-----MODEL 7 Rotterdam Centrum-----*

```

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'A').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'A' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

```

*-----MODEL 7 Delfshaven-----*

```

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'C').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'C' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).

```

FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

-----MODEL 7 Overschie-----

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_\$(gebiet = 'D').
VARIABLE LABELS filter_\$("gebiet = 'D' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_\$(0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$(f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

-----MODEL 7 Noord-----

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_\$(gebiet = 'E').
VARIABLE LABELS filter_\$("gebiet = 'E' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_\$(0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$(f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding

```
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs  
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs  
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen  
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500  
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind  
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56  
gender_dummy.
```

-----MODEL 7 Hillegergsberg-Schiebroek-----

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.  
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(gebied = 'F').  
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'F' (FILTER)".  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
REGRESSION  
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT vervreemding  
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs  
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs  
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen  
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500  
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind  
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56  
gender_dummy.
```

-----MODEL 7 Kralingen-Crooswijk-----

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.  
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(gebied = 'H').  
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'H' (FILTER)".  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
REGRESSION  
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT vervreemding  
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs  
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs  
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen  
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500  
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind  
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56  
gender_dummy.
```

-----MODEL 7 Prins Alexander-----


```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'J').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'J' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

-----MODEL 7 Feijenoord-----

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'L').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'L' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

-----MODEL 7 IJsselmonde-----

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'N').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'N' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

```

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

-----MODEL 7 Charlois-----

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'P').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'P' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.

```

-----MODEL 7 Pernis-----

```

DATASET ACTIVATE DataSet1.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(gebied = 'R').
VARIABLE LABELS filter_$ "gebied = 'R' (FILTER)".
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56

```

gender_dummy.

-----MODEL 7 Hoogvliet-----

DATASET ACTIVATE DataSet1.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(gebied = 'S').

VARIABLE LABELS filter_\$ "gebied = 'S' (FILTER)".

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT vervreemding

/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs

middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs

betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen

gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500

inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind

alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56

gender_dummy.

-----MODEL 7 Hoek van Holland-----

DATASET ACTIVATE DataSet1.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(gebied = 'T').

VARIABLE LABELS filter_\$ "gebied = 'T' (FILTER)".

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE CI(95)

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT vervreemding

/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs

middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs

betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen

gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500

inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind

alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56

gender_dummy.

-----MODEL 7 Rozenburg-----

DATASET ACTIVATE DataSet1.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(gebied = 'U').

VARIABLE LABELS filter_\$ "gebied = 'U' (FILTER)".

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

REGRESSION

```
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT vervreemding
/METHOD=ENTER discriminatie taalhulp pol_ver soc_ver geen_onderwijs
middelbaar_onderwijs hogermiddelbaar_onderwijs hogerberoeps_onderwijs wetenschappelijk_onderwijs
betaald_werk heelmoeilijk_rondkomen moeilijk_rondkomen redelijk_rondkomen
gemakkelijk_rondkomen heelgemakkelijk_rondkomen inkomen_3500_plus inkomen_2150_3500
inkomen_1600_2150 inkomen_1150_1600 cul_par alleen_wonend echtpaar_kind
alleenstaand_kind soc_omg internet_contact age_26_35 age_36_45 age_46_55 age_56
gender_dummy.
```

-----MODEL 7 Haven en Industriegebied-----

There are no valid cases for this area

Back to using all cases

DATASET ACTIVATE DataSet1.

FILTER OFF.

USE ALL.

EXECUTE.

-----COAMPARING AREA'S-----

recoding the string variable into a numeric variable

AUTORECODE VARIABLES=gebied

/INTO gebied_posthoc

/PRINT.

post-hoc analysis of the area's

ONEWAY vervreemding BY gebied_posthoc

/STATISTICS DESCRIPTIVES

/MISSING ANALYSIS

/POSTHOC=SCHEFFE ALPHA(0.05).